KALENDARZ ROBOTNICZY

1907

KIESZONKOWY

KALENDARZYK ROBOTNICZY

NA ROK 1907.

Rocznik I.

Cena 70 halerzy.

KRAKÓW 1907

Nakładem Administracyi „Naprzodu“ • Redagował i wydał Zygmunt Klemensiewicz • Odbito w Drukarni Narodowej w Krakowie

Krew naszą długo leją katy,
Wciąż płyną ludu gorzkie łzy,
Nadejdzie jednak dzień zapłaty,
Sędziami będziem wtedy my!
Sędziami będziem wtedy my!
Dalej więc, dalej więc, wznieśmy śpiew,
Nasz sztandar płynie ponad trony.
Niesie on zemsty grom, ludu gniew,
Przyszłości rzucając siew,
A kolor jego jest czerwony,
Bo na nim robotników krew!
Bo na nim robotników krew!

Choć stare łotry, nocy dzieci,
Nawiązać chcą starganą nić,
Co złe, to w gruzy się rozleci,
Co dobre, wiecznie będzie żyć!
Co dobre, wiecznie będzie żyć!
Dalej więc, dalej więc i t. d.

Porządek stary już się wali,
Żywotem dla nas jego zgon,
Będziemy wspólnie pracowali,
I wspólnym będzie pracy plon!
I wspólnym będzie pracy plon!
Dalej więc, dalej więc i t. d.

Hej... razem bracia do szeregu!
Z jednaką myślą, z dłonią w dłoń!
Któż zdoła wstrzymać strumień w biegu?
Czyż jest na świecie taka broń?
Czyż jest na świecie taka broń?
Dalej więc, dalej więc i t. d.

Precz z tyranami, precz z zdziercami!...
Niech zginie stary, podły świat!
My nowe życie stworzym sami
I nowy zaprowadzim ład!
I nowy zaprowadzim ład!
Dalej więc, dalej więc i t. d.

Lwów, 1881. *Bolesław Czerwieński.*

JANUARIUS **STYCZEŃ** JÄNNER

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katol.
1	**W**	**Nowy Rok**	**Nowy Rok**	19	Wonyfatya
2	S	Makarego op.	Kaspra	20	Ihnatyja
3	C	Genowefy	Grzegorza	21	Julyanny M.
4	P	Tytusa bisk.	Baltazara	22	Anastazyi M.
5	S	Telesfora	Szymona	23	10 Mucz. w Kr.
6	**N**	**Trzech Króli**	**F. Epifanii**	24	**A. 4 Adw.** J.
7	P	Walentego b.	Juliana	25	**Rożd. Chrysta**
8	W	Seweryna O.	Erharda	26	**Sobor. P. Boh.**
9	S	Marcyanny	Marcyanny	27	**Stefana Mucz.**
10	C	Pawła pust.	Zacharyasza	28	2000 Mucz.
11	P	Higiniusza p.	Alojzy	29	S. S. Mład.
12	S	Honoraty P.	Reinholda	30	Anysyi M.
13	**N**	**F. 1 po 3 Kr.**	**F. 1 po Ep.** Hil.	31	**A.** Mełanyi
14	P	Feliksa z Noli	Feliksa	1	**Henv. 1907.**
15	W	Maura Op.	Frangota	2	Sylwestra
16	S	Marcelego	Marcelego	3	Małachyja Pr.
17	C	Antoniego	Antoniego	4	Sobor 70 Ap.
18	P	Pryski	Felicyty	5	Fteopempta
19	S	Ferdyn. w	Pryski	6	**Bohoj. Hosp.**
20	**N**	**F. 2 po 3 Kr.**	**F. 2 po Ep.** F. S.	7	**G.** Sobor S. J.
21	P	Agnieszki p.	Agnieszki	8	Hryhorya
22	W	Wincentego	Wincentego	9	Połyjewka
23	S	Zaśl. N. M. P.	Emerencyi	10	Hryhorya Jep.
24	C	Tymoteusza	Tymoteusza	11	Fteodozya pr.
25	P	Nawr. ś. Paw.	Nawr. Pawła	12	Tatiany M.
26	S	Polikarpa	Polikarpa	13	Ermyła M.
27	**N**	**F. Starozap.**	**F. Starozap.** J.	14	**G.** S. S. Otec w S.
28	P	Karola W.	Karola	15	Pawła Ftew
29	W	Franciszka S.	Teobalda	16	Petra Weryhy
30	S	Martyny p.	Ludwika	17	Antonya Weł.
31	C.	Piotra Nol.	Wirgiliusza	18	Aftanazya Pr.

Kalendarz żydowski:

1 stycznia 15. Tebet 5667 — 16 stycznia 1 Szebat.
30 stycznia 15. Szebat, Dzień radości.

FEBRUARIUS LUTY FEBRUAR

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katolickie
1	P	Ignacego B.	Brygidy	19	Makarya P.
2	**S**	**NMP. Gromn.**	**Ocz. NMP.**	20	Ewfymija
3	**N**	**F. Mięsop.**	**F. Mięsop.** Błaż.	21	**G. 2** Maksyma
4	P	Weroniki p.	Weroniki	22	Tymofteja
5	W	Agaty Panny	Agaty	23	Klymenta
6	S	Doroty p.	Doroty	24	Henyi prep.
7	C	Romualda	Ryszarda	25	Hryhorya Ap.
8	P	Jana z Malty	Honoraty	26	Ksenofonta
9	S	Apolonii p.	Apolonii	27	Joana Chryz.
10	**N**	**F. Zapustna**	**F. Zapustna**	28	**G. 3** Jefrema
11	P	Łucyusza	Eufrozyny	29	Ihnatyja
12	W	Eulalii p.	Eulalii	30	**Trech Św.**
13	S	Kat. *Popielec*	Kastora	31	Kyra i Joana
14	C	Walentego b.	Walentego	1	**Fewral.** Tryf.
15	P	Faustyna m.	Faustyna	2	**Stryten. H.**
16	S	Julianny p. m.	Julianny	3	Symeona i A.
17	**N**	**F. 1 Wstępna**	**F. 1 Wstępna**	4	**G. 4** Izydora
18	P	Flawiusza	Zuzanny	5	Ahaftyi m.
19	W	Konrada	Ulryka	6	Wokuły p.
20	S	*Such.* Nicef. †	Gabina	7	Partaftenya
21	C	Eleonory kr.	Eleonory	8	Fteodora G.
22	P	Piotra kat. †	Gawła	9	Nykyfora
23	S	Romany p.	Łazarza	10	Charłampia
24	**N**	**F. 2 Sucha**	**F. 2 Sucha**	11	**G. Triod** Włas.
25	P	Anastaz. W.	Wiktora	12	Mełetya A.
26	W	Anastazyi	Gottharda	13	Martyniana
27	S	Aleksand. b. †	Aleksandra	14	Kiryłła
28	C	Leandra b.	Leandra	15	Onysyma

Kalendarz żydowski:

15 lutego 1 Adar. — 21 lutego 7 Adar. Śmierć Mojżesza. Post. — 27 lutego 13 Adar, Post Estery. — 28 lutego 14 Adar, Purim.

MARTIUS **MARZEC** MÄRZ

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangelickie		Grecko-katolickie
1	P	Albina bisk. †	Albina	16	Pamfyła
2	S	Symplic. †	Symplicyusza	17	Fteodora m.
3	**N**	**F. 3 Głucha**	**F. 3 Głucha**	18	**G. Sat.** Lwa p.
4	P	Kazimierza kr.	Adryana	19	Archypa
5	W	Fryderyka op.	Fryderyka	20	Łeona
6	S	Kolety p. †	Polikarpa	21	Tymofteja
7	C	Tomasza z A.	Perpetui	22	SS. M. w Ef.
8	P	Jana Bożego	Beaty	23	Połykarpa
9	S	Franciszki Rz.	Cyryla i Metod.	24	Obr. Hłow. J.
10	**N**	**F. 4 Środop.**	**F. 4 Środop.**	25	**G. Miasop.** Tar.
11	P	Anieli	Rozyny	26	Porfyrya
12	W	Grzegorza W.	Grzegorza	27	Prokopia
13	S	Rozyny i R. †	Ernesta	28	Wasyłya
14	C	Matyldy	Abigail	1	**Marta.** Ewd.
15	P	Longina m. †	Krzysztofa	2	Fteodota
16	S	Lubina m.	Henryka	3	Ewtropia
17	**N**	**F. 5 Czarna**	**F. 4 Czarna**	4	**G. Syrop.** Haras.
18	P	Edwarda kr.	Anzelma	5	Konona m.
19	W	Józefa Obl.	Józefa	6	42 mucz. w S.
20	S	Eufemii i T. †	Joachima	7	Wasyłya m.
21	C	Benedykta op.	Benedykta	8	Fteofyłakta
22	P	7 boleści NMP.	Kazimierza	9	SS. 40 mucz.
23	S	Wiktora m.	Eberharda	10	Kodrata
24	**N**	**F. 6 Kwiet.**	**F. 6 Kwiet.**	11	**G. 1** Sofronya
25	**P**	**Zwiast. NP.**	**Zwiast. NMP.**	12	Fteofana
26	W	Emanuela	Emanuela	13	Nykyfora
27	S	Ruperta	Huberta	14	Wenedykta
28	C	*Wieczerza P.*	*Wielki Czwart.*	15	Ahapia mucz.
29	P	*Wielki Piątek*	*Wielki Piątek*	16	Sawyna
30	S	*Wielka Sob.*	*Wielka Sobota*	17	Ałeksya
31	**N**	**F. Wielkanoc**	**Wielkanoc**	18	**G. 2** Kyryła

Kalendarz żydowski:

1 marca 15 Adar, Szuszan Purim. — 16 marca 1 Nisan. — 30 marca 15 Nisan, Początek Wielkanocy. — 31 marca 16 Nisan, Drugie święto Wielkanocy.

APRILIS KWIECIEŃ APRIL

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katolickie
1	P	**Pon. Wielk.**	**Pon. Wielk.**	19	Chryzanfta
2	W	Franciszka	Amalii	20	Prep. Otei
3	S	Ryszarda B.	Tugendreicha	21	Jakowa
4	C	Izydora b.	Ambrożego	22	Wasyłya
5	P	Wincentego	Maksyma	23	Nykona p.
6	S	Celestyna p.	Ireneusza	24	Zacharyi Prep.
7	**N**	**F. 1 po Wielk.**	**F. 1 po Wielk.**	25	**G. Błah. P. Boh.**
8	P	Dyonizego b.	Dyonizego	26	Sobor Hawr.
9	W	Maryi Egip.	Leona	27	Matrony Set.
10	S	Ezechiela	Daniela	28	Haryona Pr.
11	C	Leona W. pap.	Juliusza	29	Marka
12	P	Juliusza pap.	Eustregiusza	30	Joana Łyst.
13	S	Justyna	Idy	31	Ipatya
14	**N**	**F. 2 po Wielk.**	**F. 2 po Wielk.**	1	**1 Apr. G. 4** Mar.
15	P	Anastazyi m.	Anastazyi	2	Tyta Prep.
16	W	Lamberta	Ireny	3	Nykyty Prep.
17	S	Rudolfa	Rudolfa	4	Josyfa
18	C	Apoloniusza	Chryzostoma	5	Fteodyta
19	P	Emmy wdowy	Hermogenesa	6	Jewtychia
20	S	Agnieszki z P.	Sulpicyusza	7	Heorhya
21	**N**	**F. 3 po Wielk.**	**F. 3 po Wielk.**	8	**G. 5** Irydiona
22	P	Sotera	Sotera	9	Jewpsychya
23	W	Wojciecha b.	Grzegorza	10	Terentya
24	S	Jerzego M.	Alberta	11	Antypy M.
25	C	Marka ewang.	Marka	12	Wasyłyja
26	P	Kleta i Marc.	Kleta	13	Artemona M.
27	S	Peregryna W.	Anastazego	14	Martyna
28	**N**	**F. 4 po Wielk.**	**F. 4 po Wielk.**	15	**G. 6** Arystarcha
29	P	Piotra Męcz.	Sybili	16	Ahapii i Iryny
30	W	Katarzyny S.	Eutropiusa	17	Symeona

Kalendarz żydowski:

3 kwietnia 21. Nisan, Siódme święto Wielkanocy.
6 kwietnia 22. Nisan, Koniec Wielkanocy.
15 kwietnia 1 Ijar. — 17 kwietnia 3 Ijar, Post.
24 kwietnia 10 Ijar, Post.

MAIUS **MAJ** MAI

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie	Grecko-katolickie	
1	**Ś**	**Święto Robotnicze**		18	**Św. Robotn.**
2	C	Zygmunta kr.	Zygmunta	19	*Czetwer Wełykij*
3	P	*Znalez. św.* †	*Znalez. św Krz.*	20	*Piatok Wełykij*
4	S	Floryana m.	Floryana	21	*Subota Wełyka*
5	**N**	**F. 5 po Wielk.**	**F. 5 po Wielk.**	22	**G. Woskr. Hosp.**
6	P	Jana } Dni Krz.	Dytrycha	23	**Pon. Woskres.**
7	**W**	Domiceli p. }	Bogumiła	24	**Wtor. Woskres.**
8	S	**Stanisław.** }	Stanisława	25	Marka ew.
9	C	**Wniebowst. P**	**Wniebowst. P.**	26	Wasyłyja
10	P	Izydora or.	Wiktoryi	27	Symeona
11	S	Beatryksy p.	Adolfa	28	Jasona
12	**N**	**F. 6 po Wielk.**	**F. 6 po Wielk.**	29	**G. 1** Dewiat m.
13	P	Serwacego	Serwacego	30	Jakowa
14	W	Bonifacego	Bonifacego	1	**1 Maja** Jerem
15	S	Zofii i 3 córek	Zofii	2	Aftanazya m.
16	C	Jana Nepom.	Peregryna	3	Tymofteja
17	P	Paschalisa w.	Jodoka	4	Pełahyi m.
18	S	Feliksa sp. †	Liboryusza	5	Iryny m.
19	**N**	**F. Ziel. Św.**	**F. Zielone Św.**	6	**G. 2** Iowa mnoh.
20	P	**Zielone Św.**	**Zielone Św.**	7	Znam. er. Kr.
21	W	Heleny kr.	Heleny	8	Joana Boh.
22	S	*Such.* Julii p. †	Julii	9	Isaji prep.
23	**C**	Dezyderyusza	Dezyderyusza	10	Symeona
24	P	Joanny wd. †	Joanny	11	Mokija
25	S	Urbana I. p. †	Urbana	12	Jepyfanyja
26	**N**	**F. 1 po Z. Św.**	**F. 1 po Z. Św.**	13	**G. 3** Hłyheryi
27	P	Jana pap.	Florencyusza	14	Izydora
28	W	Wilhelma	Wilhelma	15	Pachomyja
29	S	Maksyma	Maksymiliana	16	Fteodora
30	C	**Boże Ciało**	Wiganda	17	Andronika
31	P	Petroneli p.	Petroneli	18	Fteodota m.

Kalendarz żydowski:

2 maja 18 Ijar, Szkolne święto. — 14 maja 1 Siwan. — 19 maja 6 Siwan, Zielone Święta. — 20 maja 7 Siwan, Drugie święto Zielonych Świąt.

JUNIUS CZERWIEC JUNI

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie	Grecko-katolickie	
1	S	Nikodema M.	Nikodema	19	Patrykia
2	**N**	**F. 2 po Św.** Er.	**F. 2 po Św.** M.	20	**G. 4** Ftałałeja
3	P	Klotyldy	Erazma	21	Konstantyna
4	W	Flawiana b.	Karpa	22	Wasyłyja
5	S	Bonifacego	Bonifacego	23	Mychaiła
6	C	Norberta b.	Benigny	24	Symeona
7	P	Roberta b. m.	Roberta	25	Obr. hł. ś. Joan.
8	S	Medarda b.	Medarda	26	Karpa ap.
9	**N**	**F. 3 po Św.**	**F. 3 po Św.**	27	**G. 5** Fteraponta
10	P	Małgorzaty	Onufrego	28	Nykyty
11	W	Barnaby	Barnaby	29	Fteodozyi
12	S	Onufrego	Klaudyny	30	Izakya
13	C	Antoniego z P.	Tobiasza	31	**Woznes Hosp.**
14	P	Bazylego b.	Elizabeusza	1	**Jun.** Justyna
15	S	Wita i Mod.	Wita	2	Nykyfora M.
16	**N**	**F. 4 po Św.**	**F. 4 po Św.**	3	**G. 6** Łukył.
17	P	Adolfa bisk.	Laury	4	Nytryfana
18	W	Marka i Marc.	Marka	5	Dorofteja
19	S	Gerw. i Prot.	Gerwazego	6	Hyłariona
20	C	Sylweryusza	Sylwera	7	Fteodota
21	P	Alojz. Gonz.	Sylasa	8	Fteodora Str.
22	S	Paulina bisk.	Gothilfa	9	Subota zad.
23	**N**	**F. 5 po Św.**	**F. 5 po Św.**	10	**G. Sosz. św. D.**
24	P	Jana Chrzc.	Jana Chrzcic.	11	**P. Sosz. św. D.**
25	W	Prospera	Prospera	12	Onufrya
26	S	Jana i Pawła	Jeremiasza	13	Akiłyny
27	C	Władysława	Władysława	14	Ełysija
28	P	Leona II. p. †	Leona	15	Amosa Prep.
29	**S**	**Piotra i Pawł**	**Piotra i Pawła**	16	Tychona
30	**N**	**F. 6 po Św.**	**F. 6 po Św.**	17	**G. 1** Manuiła M.

Kalendarz żydowski:

13 czerwca 1 Tamuz. — 29 czerwca 17 Tamuz, Post, Zdobycie świątyni.

JULIUS **LIPIEC** JULI

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie	Grecko-katolickie
1	P	Teobalda	Teobalda	18 Łeontyna
2	W	*Naw. NMP.*	Naw. NMP.	19 Judy Ap.
3	S	Heliodora	Korneliusza	20 Meftodya
4	C	Józefa Kalas.	Ulrycha	21 Jułyana m.
5	P	Filomeny	Anselma	22 Jewsewya
6	S	Izajasza pror.	Izajasza	23 Ahrypiny
7	**N**	**F. 4 po Św.**	**F. 7 po Św.**	24 **Rozd. S. Joan.**
8	P	Elżbiety kr.	Kiliana	25 Fefronyi
9	W	Cyryla bisk.	Cyryla	26 Dawyda Ftes.
10	S	Amalii p.	7 Braci	27 Samsona
11	C	Pelagii p.	Piusa	28 Kyra i Joana
12	P	Henryka	Henryka	29 **Petra i Pawła**
13	S	Małgorzaty p.	Małgorzaty	30 Sob. S. S. 12 Ap.
14	**N**	**F. 8 po Sw.**	**F. 8 po Sw.**	1 **Jułyi G. 3** Kos.
15	P	Rozesłan. Ap.	Rozesł. Apost.	2 Położ. Ryzy B
16	W	*NMP. Szk.*	Ruty	3 Jakynfta m.
17	S	Aleksego	Aleksego	4 Andreja
18	C	Szym. z Lip.	Eugeniusza	5 Aftanazya
19	P	Wincent. a P.	Rufina	6 Syzona weł.
20	S	Czesł. i Kas.	Eliasza	7 Ftomy prep.
21	**N**	**F. 9 po Św.**	**F. 9 po Św.**	8 **G. 4** Prokop. m.
22	P	Maryi Magd.	Maryi Magdal.	9 Pankratya
23	W	Apolinarego	Apolinarego	10 S. S. 45 Mucz
24	S	Kryst. Włodz.	Krystyny	11 Jeftymyja
25	C	Jakóba ap.	Jakóba	12 Prokła
26	P	Anny M. NMP.	Anny	13 Sobor ś. Hawr.
27	S	Natalii panny	Marty	14 Akyły ap.
28	**N**	**F. 10 po Sw.**	**F. 10 po Św.**	15 **G. 5** Kyryka
29	P	Marty panny	Beatryksy	16 Aftynotena
30	W	Abdona i Sen.	Borzywoja	17 Martyny m.
31	S	Ignacego Loj.	Florentyny	18 Jemyłyana

Kalendarz żydowski:

12 lipca 1 Ab. — 20 lipca 9 Ab, Post. Spalenie Świątyni. — 26 lipca 15 Ab, Dzień radości.

AUGUSTUS SIERPIEŃ AUGUST

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katolickie
1	C	Piotra w ok.	Piotra w ok.	19	Makryny
2	P	NMP. Anielsk.	Gustawa	20	Iłyi Pr.
3	S	Zn. ś. Szczep.	Augusta	21	Symeona Prep.
4	**N**	**F. 11 po Św.**	**F. 11 po Św.**	22	**G. 6** Maryi M.
5	P	NMP. Snieżn.	Oswalda	23	Trofymy
6	W	*Przem. Pań.*	*Przem. Pań.*	24	Chrystyny
7	S	Kajetana	Donata	25	Usp. ś. Anny
8	C	Cyryaka wyz.	Cyryaka	26	Jermołaja
9	P	Romana i S.	Romana	27	Pantałejmona
10	S	Wawrzyńca	Wawrzyńca	28	Prochora i Nik.
11	**N**	**F. 12 po Św.**	**F. 12 po Św.** H.	29	**G. 7** Kałłynyka
12	P	Klary	Klary	30	Syły Ap.
13	W	Hipolita M.	Hildebranda	31	Jewdokima
14	S	Wig. Euzeb.	Euzebiusza	1	**Awh.** Prois.
15	**C**	**Wnieb. NMP.**	**Wnieb. NMP.**	2	Stefana M.
16	P	Rocha w.	Rocha	3	Isaakija
17	S	Anastazego	Bertrama	4	7 Otrok. w Ef.
18	**N**	**F. 13 po Św.**	**F. 13 po Św.** A.	5	**G. 8** Ewsyhnia
19	P	Ludwika	Sebalda	6	**Preobr. Hos.**
20	W	Stefana Kr.	Bernarda	7	Dometya
21	S	Joanny	Anastazego	8	Jemyłyana
22	C	Tymoteus. m.	Adolfa	9	Mafteja Ap.
23	P	Filipa Ben.	Zacheusza	10	Ławrentya M.
24	S	Bartłom. ap.	Bartłomieja	11	Jewpła Ar.
25	**N**	**F. 14 po Św.** L.	**F. 14 po Św.** L.	12	**G. 9** Fotya M.
26	P	Zefiryny	Samuela	13	Maksyma
27	W	Przen. ś. Kaź.	Gebharda	14	Mycheja
28	S	Augustyana	Augustyna	15	**Uspen. pr. Boh.**
29	C	Ścięcie ś. Jana	Ścięcie św. Jana	16	Nerukoł Obr.
30	P	Róży z Limy	Benjamina	17	Myrona M.
31	S	Rajmunda w.	Rebeki	18	Flora i Ławra

Kalendarz żydowski:

11 sierpnia 1 Elul.

SEPTEMBER WRZESIEŃ SEPTEMBER

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katolickie
1	**N**	**F. 15 po Św.**	**F. 15 po Św.**	19	**G. 10** Andrej. m.
2	P	Justyna b.	Absalona	20	Samuiła
3	W	Bron. i Izabeli	Miłosława	21	Ftadeja
4	S	Rozalii p.	Rozalii	22	Ahaftonika
5	C	Wawrzyńca b.	Nataniela	23	Łuppa m.
6	P	Zacharyasza	Magnusa	24	Ewtychia
7	S	*Wig* Reginy	Reginy	25	Warftołomeja
8	**N**	**Narodz. NMP.**	**Narodz. NMP.**	26	**G 11** Adryana
9	P	Gorgoniusza	Gorgoniusza	27	Pymena
10	W	Mikołaja z T.	Sotera	28	Mojseja
11	S	Jacka i Prota	Prota	29	Usik. hł. Joana
12	C	Gwidona wyz.	Ottylii	30	Ałeksandra
13	P	Tobiasza	Amata	31	Pół. Poi. P. B.
14	S	*Podw. ś. Krz*	*Podw. św. Krz.*	1	**Sept.** Symeona
15	**N**	**F. 17 po Św.**	**F. 17 po Św.**	2	**G. 12** Mamanta
16	P	Ludmiły	Eufemii	3	Anftyma
17	W	Lamberta b.	Lamberta	4	Wawyły
18	S	Tomasza z W.	Tytusa	5	Zacharya
19	C	Januarego	Januarego	6	Wosp. cz. Mych.
20	P	Eustachego †	Fryderyki	7	Sozanta m.
21	S	Mateusza ap.†	Mateusza	8	**Rożdż. Boh.**
22	**N**	**F. 18 po Św.**	**F. 16 po Św.**	9	**G. 13** Joakima
23	P	Tekli panny	Tekli	10	Mynodory
24	W	Gerarda b. m.	Gerarda	11	Fteodory
25	S	Kleofasa m.	Kleofasa	12	Aftemona
26	C	Cypryana	Cypryana	13	Kornyłyja S.
27	P	Kosmy i Dam.	Kosmy i Dam.	14	**Wozn. cz. Kr.**
28	S	Wacława m.	Wacława	15	Nykyty m.
29	**N**	**Michała** *)	*Michała* *)	16	**G. 14** Jewfimyi
30	P	Hieronima	Hieronima	17	Sofii m.

*) w Galicyi św. Patr.

Kalendarz żydowski:

9 września 1 Tiszri **Nowy Rok 5668,** — 10 września 2 Tiszri, Drugie święto Nowego Roku. — 11 września 3 Tiszri, Post Gedalia. — 18 września 10 Tiszri, święto pojedn. — 23 września 15 Tiszri, Pierwsze święto kuczek, 24 września 16 Tiszri, Drugie święto kuczek. — 29 września 21 Tiszri, święto palmowe. — 30 września 22 Tiszri, Zgromadzenie czyli koniec kuczek.

OCTOBER PAŹDZIERNIK OCTOBER

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katolickie
1	W	Remigiusza	Remigiusza	18	Jewmenya Pr.
2	S	Leodegara	Wollrada	19	Trofyma Mucz.
3	C	Kandyda	Lubomira	20	Eustafia M.
4	P	Franciszka S.	Franciszka	21	Kondrata
5	S	Placyda m.	Fidesa	22	Foky Mucz.
6	**N**	**F. NMP. Róż.**	**F. 20 po Św.**	23	**G. 15**. Zacz. s. J.
7	P	Justyny p. m.	Fryderyki	24	Ftekły
8	W	Brygidy wd.	Pelagii	25	Jefrosiny
9	S	Dyonizego	Dyonizego	26	**Św. Joana**
10	C	Franciszka B.	Gersona	27	Kałystrata
11	P	Placydy m.	Burkharda	28	Charytona
12	S	Maksymil.	Maksymil.	29	Kyriaka
13	**N**	**F. 21 po Św.**	**F. 21 po Św.**	30	**G. 16**. Hrehorya
14	P	Kaliksta P.	Kaliksta	1	**Okt. Pok. P. B.**
15	W	Jadwigi i Ter.	Jadwigi	2	Kypryana
16	S	Gawła op.	Galusa	3	Dyonysia
17	C	Florentego b.	Florentego	4	Jerofteja
18	P	Łukasza ew.	Łukasza ew.	5	Charytyny M.
19	S	Piotra z Alk.	Ferdynanda	6	Ftomy Ap.
20	**N**	**F. 22 po Św.**	**F. 22 po Św.**	7	**G. 17**. Serhya
21	P	Urszuli	Urszuli	8	Pełahyi
22	W	Korduli P.	Korduli	9	Jakowa Ap.
23	S	Jana Kapistr.	Seweryna	10	Jewłampia
24	C	Rafała arch.	Salomei	11	Fyłypa Ap.
25	P	Jana Kantego	Wilhelminy	12	Prowa M.
26	S	Ewarysta p.	Ewarysta	13	Karpa M.
27	**N**	**F. 23 po Św.**	**F. 23 po Św.**	14	**G. 18**. Nazarya
28	P	Szym. i Jur.	Szymona	15	Jewtymia
29	W	Narcyza Bisk.	Narcyza	16	Łonhyna M.
30	S	Klaudyusza	Klaudyusza	17	Osyi Pr.
31	C	Wolfganga †	*Pam. Reform.*	18	Łuki Ap.

Kalendarz żydowski:

1 października 23 Tiszri, Radość z prawa.
9 października 1 Marcheswan.

NOVEMBER **LISTOPAD** NOVEMBER

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katolickie
1	**P**	**Wszystk. Św.**	**Wszystk. Św.**	19	Joiła Prep.
2	S	Dzień. zadusz.	Dzień zaduszny	20	Artemija
3	**N**	**F. 24 po Sw.**	**F. 24 po Sw.**	21	**G. 19.** Iłaryona
4	P	Karola Bor.	Karola	22	Awerkyja
5	W	Elżbiety M.	Emeryka	23	Jakowa
6	S	Leonarda	Leonarda	24	Arefty
7	C	Herkul. i Fl.	Erdmana	25	Markyana
8	P	4 Koronatów	Klaudyusza	26	**S. Dymetria m.**
9	S	Teodora m.	Teodora	27	Nestora M.
10	**N**	**F. 25 po Sw.**	**F. 25 po Sw.**	28	**G. 20.** Terentya
11	P	Marcina Bisk.	Marcina Bisk.	29	Anastazyi
12	W	Marcina Pap.	Kunibetra	30	Zenobiusza
13	S	Stanisł. Kost.	Brykcyusza	31	Stachya Ap.
14	C	Serafina w.	Lewina	1	**Noj.** Kos. i D.
15	P	Leopolda w.	Leopolda	2	Akindyna
16	S	Otmara	Otona	3	Akepsyny
17	**N**	**F. Op. NMP.**	**F. 26 po Sw.**	4	**G. 21.** Joannyka
18	P	Otona op.	Gelazego	5	Hełaktyona
19	W	Elżbiety Kr.	Elżbiety	6	Pawła Archep.
20	S	Feliksa	Eulalii	7	Jerona
21	C	Ofiarow.NMP.	Ofiarow. NMP.	8	**S. Mych. Arch.**
22	P	Cecylii p. m.	Cecylii	9	Onysifora M.
23	S	Klemensa p.	Klemensa	10	Erasta Ap.
24	**N**	**F. 27 po Sw.**	**F. 27 po Sw.**	11	**G. 22.** Myny m.
25	P	Katarzyny P.	Katarzyny	12	Joana Myt.
26	W	Konrada	Konrada	13	Joanna Złot.
27	S	Waleryana	Gintera	14	Fyłypa Ap.
28	C	Krescendego	Rufina	15	Hurya i Sams.
29	P	Saturnina m.	Noego	16	Mafteja Ap.
30	S	Andrzeja ap.	Andrzeja	17	Hryhorya Neok.

Kalendarz żydowski:

8 listopada 1 Kislew.

DECEMBER GRUDZIEŃ DEZEMBER

Dnie		Rzym.-kat.	Ewangielickie		Grecko-katolickie
1	**N**	**F. 1 Adw.**	**F. 1 Adw.** Long.	18	**G. 23.** Platona
2	P	Bibianny	Aurelii	19	Abad.
3	W	Franc. Xaw.	Dymitra	20	Gregora
4	S	Barbary †	Barbary	21	**Wowed. B.**
5	C	Sabby op.	Abigalii	22	Fyłymona
6	P	Mikołaja b. †	Mikołaja	23	Amfyłokia
7	S	Ambrożego †	Agatona	24	Ekateryny
8	**N**	**Niep. P. NMP.**	**Niep. NMP.**	25	**G. 24.** Kłymenta
9	P	Leokadyi	Joachima	26	Georgyi
10	W	*N. Panny Lor.*	Judyty	27	Jakoba
11	S	Damazego	Damazego	28	Stefana
12	C	Aleksandra	Otylii	29	Paramona
13	P	Łucyi i Otylii †	Łucyi	30	Andrea ap.
14	S	Nikazego †	Nikazego	1	**Dekem.** Nauma
15	**N**	**F. 3 Adw.**	**F. 3 Adw.** Ignac.	2	**G. 25** Awakuma
16	P	Adelajdy	Albina	3	Sofon
17	W	Łazarza bisk.	Łazarza	4	Barbary
18	S	Gracyana m. †	Wunibalda	5	Sawy
19	C	Nemezyusza	Abrahama	6	**Nykołaja ep.**
20	P	*Such.* Teof. †	Izaka	7	Amwrosia
21	S	Tomasza ap. †	Tomasza	8	Patapia pr.
22	**N**	**F. 4 Adw.** Zen.	**F. 4 Adw.** Beaty	9	**Zaczat. Boh.**
23	P	Wiktoryi	Dagoberta	10	Menasa
24	**W**	Adama i Ewy †	Adama i Ewy	11	Danyiła H.
25	**S**	**Boże Narodz.**	**Boże Narodz.**	12	Spirydyona
26	C	**Szczepana m**	**Szczepana**	13	Ewstrachia
27	P	Jana ewang.	Jana ewang.	14	Ftyrsa m.
28	S	Młodzianków	Młodzianków	15	Jełewterya
29	**N**	**F.** Tomasza b.	**F.** Jonatana	16	**G. 27** Ahhea
30	P	Dawida kr.	Dawida	17	**N. 28 po S.**
31	W	Sylwestra p.	Sylwestra	18	Sewasta

Kalendarz żydowski:

1 grudnia 24 Kislew, Poświęcenie świątyni Chanuka. — 8 grudnia 1 Tebet. — 17 Grudnia 10 Tebet, Post, Oblężenie Jerozolimy.

Chronologia chrześcijaństwa.

Rok po Ur. Chr.

60. Zniesienie obrzezania.
120. Zaprowadzenie wody święconej. Przeniesienie dnia spoczynku z soboty na niedzielę.
150. Początek czci Jezusa.
157. Ustanowienie kar kościelnych, klątwy kościelnej i zmiana żydowskiej uczty ofiarnej.
200. Powstanie pustelników i zakonów w Egipcie.
325. Uchwalenie dwoistości Boga.
348. Uznanie życia klasztornego za święte.
350. Uznanie apostołów i męczenników świętymi. Uznanie czci obrazów.
381. Uchwalenie Troistości Boga.
391. Zaprowadzenie mszy łacińskiej. Początek czci Panny Maryi.
433. Uznanie podwójnej natury Jezusa, boskiej i ludzkiej.
550. Zaprowadzenie ostatniego Pomazania. Zaprowadzenie świąt Maryi: Zwiastowania, Wniebowstąpienia, Urodzenia i Poczęcia.
593. Przyjęcie wiary w czyściec.
653. Rozłam między Grekami a Rzymianami przez uchwałę Rzymian, że Duch święty wychodzi i z Syna, czemu Grecy zawsze przeczyli.
750. Zaprowadzenie mszy.
794. Synod we Frankfurcie zakazuje wzywania świętych.
800. Papież w Rzymie staje się świeckim księciem.
993. Ogłoszenie Matki Jezusa za Matkę Boga.

1000. Zaprowadzenie indyjskiego zwyczaju dzwonienia.
1074. Grzegorz VII zaprowadza celibat.
1119. Zaprowadzenie odpustu.
1171. Papież przywłaszcza sobie wyłączne prawo mianowania świętych.
1200. Odpust można uzyskać przez złożenie datku pieniężnego, przeznaczonego na wojnę z Turkami.
1204. Zaprowadzenie inkwizycyi w Rzymie.
1215. Transsubstancyacya (zmiana materyi) przy świętej Wieczerzy, podniesiona przez Innocentego III do dogmatu.
1215. Zaprowadzenie spowiedzi.
1264. Urban IV zaprowadza święto Bożego Ciała.
1563. Przeniesienie wszelkiej władzy kościelnej na papieży i zrzeczenie się biskupów prawa zwoływania regularnych zebrań kościelnych.
1563. Sobór w Trydencie uchwala uznać religię rzymsko-katolicką za ukończoną raz na zawsze.
1854. Uchwała, że babka Jezusa, św. Anna, poczęła niepokalanie. Ogłoszenie dogmatu Niepokalanego Poczęcia Maryi.
1864. Potępienie nowoczesnej nauki (Syllabus).
1870. Ogłoszenie nieomylności papieża.
1904. 50-letni jubileusz uchwalenia Niepokalanego Poczęcia.

PROGRAM

partyi socyalno-dem. w Austryi.

Uchwalony
na Kongresie ogólnym w Wiedniu r. 1901.

Socyalno-demokratyczna partya robotnicza w Austryi dąży do wyzwolenia całego ludu bez różnicy narodowości, rasy i płci z więzów ekonomicznej zależności, politycznego ucisku i ciemnoty. Przyczyna tych niegodnych stosunków tkwi nie w poszczególnych urządzeniach politycznych, lecz w warunkującym i znamionującym istotę całego dzisiejszego ustroju społecznego fakcie, że narzędzia pracy są zmonopolizowane w rękach jednostek. Właściciel siły roboczej, klasa robotnicza, popada przez to w najbardziei przygniatającą zależność od właścicieli narzędzj pracy i ziemi, od klasy wielkich właścicieli ziemskich i od klasy kapitalistów, których polityczne i ekonomiczne panowanie znajduje wyraz w dzisiejszem państwie klasowem.

Postęp techniczny, wzrastająca koncentracya produkcyi i własności, skupienie całej potęgi ekonomicznej w rękach kapitalistów i grup kapitalistów — mają ten skutek, że coraz szersze warstwy dawniej samodzielnych drobnych przedsiębiorców przemysłowych i drobnych chłopów wywłaszczają z środków produkcyi i podają ich, jako robotników najemnych, oficyalistów lub dłużników, w bezpośrednią lub pośrednią zależność od kapitalistów. Wzrasta masa proletaryuszów, wzrasta także stopień ich wyzysku i wskutek tego popada stopa życiowa coraz szerszych

warstw ludu pracującego w coraz większą sprzeczność z szybko wzrastającą siłą produkcyjną jego własnej pracy i z wzrostem stwarzanego przez niego samego bogactwa. Kryzysy, wypływające z braku planowości kapitalistycznego sposobu produkcyi, a pociągające za sobą brak pracy i nędzę, przyspieszają i zaostrzają ten rozwój.

Im bardziej jednakowoż rozwój kapitalizmu zwiększa proletaryat, tem bardziej staje się tenże zmuszonym i uzdolnionym do podjęcia walki z kapitalizmem. Wypieranie indywidualnej produkcyi czyni także i własność prywatną coraz bardziej zbędną i szkodliwą, a równocześnie wytwarzają się konieczne duchowe i materyalne warunki nowych form produkcyi spółdzielczej na podstawie społecznej własności środków produkcyi. Zarazem przychodzi proletaryat do świadomości, że musi ten rozwój popierać i przyśpieszać i że przejście środków pracy na własność wspólną całego ludu musi być celem, a zdobycie władzy politycznej środkiem jego walki o oswobodzenie klasy robotniczej. Jedynie proletaryat, uświadomiony klasowo i zorganizowany do walki klasowej, może być bojownikiem tego koniecznego rozwoju. Zorganizować proletaryat, natchnąć go świadomością swego położenia i swego zadania, wyrobić i utrzymać w nim duchową i fizyczną zdolność do walki — jest przeto właściwym programem socyalno-demokratycznej partyi robotniczej w Austryi, dla przeprowadzenia którego posługuje się ona wszelkimi środkami prowadzącymi do celu, a zgodnymi z naturalnem poczuciem prawa u ludu.

Socyalno-demokratyczna partya robotnicza w Austryi broni we wszystkich kwestyach politycznych i ekonomicznych zawsze klasowego interesu proletaryatu i energicznie przeciwdziała

wszelkiemu zaciemnianiu i osłanianiu sprzeczności klasowych, jakoteż wyzyskiwaniu robotników na korzyść stronnictw burżuazyjnych.

Socyalno-demokratyczna partya robotnicza w Austryi jest partyą międzynarodową; potępia przywileje narodów taksamo, jak przywileje urodzenia i płci, własności i pochodzenia i oświadcza, że walka z wyzyskiem musi być międzynarodową, jak sam wyzysk. Potępia i zwalcza wszelkie ograniczenia swobodnego wygłaszania myśli, jako też wszelką narzuconą opiekę państwa i kościoła. Dąży do ustawowej ochrony stopy życiowej klas pracujących i walczy o zdobycie dla proletaryatu możliwie jaknajwiększego wpływu na wszystkich polach życia publicznego.

Wychodząc z tych zasad, stawia austryacka socyalna-dem. na razie następujące żądania:

1. Powszechne, równe, bezpośrednie, i tajne prawo głosowania w państwie, kraju i gminie dla wszystkich obywateli państwa bez różnicy płci, począwszy od 20 roku życia; system proporcyonalny; przeprowadzenie wyborów w ustawowym dniu spoczynku; trzyletnie okresy prawodawcze; dyety dla posłów.

2. Bezpośrednie ustawodawstwo ludowe z prawem stawiania i odrzucania wniosków; prawo stanowienia o sobie i samorząd ludu w państwie, kraju i gminie.

3. Zniesienie wszelkich ustaw krępujących, swobodne wyrażanie przekonań; w szczególności zaprowadzenie zupełnej wolności prasy, zniesienie postępowania objektywnego i zakazu kolportaży; zniesienie wszelkich ustaw krępujących wolność zgromadzeń i stowarzyszeń.

4. Zniesienie ograniczeń krępujących wolność przesiedlania się, w szczególności zniesienie ustaw o szupaśnictwie i włóczęgostwie.

5. Stworzenie i przeprowadzenie ustawy, któraby nakładała surowe kary na urzędników krzywdzących prawa polityczne jednostki lub stowarzyszeń.

6. Zapewnienie niezawisłości sądów; bezpłatny wymiar sprawiedliwości i bezpłatna pomoc prawna, odszkodowanie dla niewinnie uwięzionych i zasądzonych; wybór sędziów przysięgłych zapomocą powszechnego, równego i tajnego prawa głosowania. Podporządkowanie wszystkich obywateli państwa pod zwyczajne ustawy i zwyczajne sądownictwo. Zniesienie kary śmierci.

7. Państwowa i gminna organizacya służby zdrowia; bezpłatna pomoc lekarska i bezpłatne dostarczanie lekarstw.

8. Uznanie religii za rzecz prywatną; oddzielenie kościoła od państwa i uznanie wszelkich kościelnych i religijnych związków za stowarzyszenia prywatne, które sprawy swe samodzielnie załatwiają; obowiązkowe śluby cywilne.

9. Obowiązkowa, bezpłatna i świecka szkoła, odpowiadająca w zupełności potrzebom i rozwojowi poszczególnych narodów; bezpłatne środki naukowe i bezpłatne utrzymanie w szkołach ludowych dla wszystkich dzieci, jakoteż dla tych uczniów wyższych zakładów naukowych, którzy są uzdolnieni do dalszego kształcenia się.

10. Zastąpienie wszystkich pośrednich podatków i opłat przez stopniowo wzrastające podatki od dochodów, majątków i spadków.

11. Zastąpienie wojska stałego przez milicyę; wychowanie w kierunku powszechnego uzdolnienia do noszenia broni; powszechne uzbrojenie ludowe; rozstrzyganie co do pokoju i wojny przez reprezentacyę ludu.

12. Usunięcie wszelkich ustaw, które upośledzają kobietę wobec mężczyzny w stosunkach publiczno-prawnych i prywatno-prawnych.

13. Uwolnienie robotniczych stowarzyszeń gospodarczych od wszelkich ciężarów i ograniczeń krępujących ich działalność.

Jako minimum ochrony robotniczej stawia socyalna-demokracya w Austryi następujące żądania:

1. Zupełna swoboda koalicyi; prawne uznanie organizacyi zawodowej, ustawowe równouprawnienie robotników rolnych przez zniesienie ordynacyi służbowej.
2. Ośmiogodzinny maksymalny dzień roboczy bez wyjątków i bez zastrzeżeń.
3. Zakaz pracy nocnej z wyjątkiem tych zawodów, których techniczna natura nie dopuszcza przerwy; pracy nocnej kobiet i młodocianych robotników należy jednak bez wyjątków zabronić.
4. Zupełny wypoczynek niedzielny wynoszący conajmniej 36 godzin.
5. Ścisłe przeprowadzenie zakazu pracy dzieci niżej lat 14; dostateczne ustawy ochronne dla uczniów i robotników młodocianych.
6. Zakaz pracy kobiet w tych zawodach, które wpływają szczególnie szkodliwie na organizm kobiecy.

Wszystkie te postanowienia mają się odnosić do przedsiębiorstw wszelkich rodzajów i rozmiarów (wielki przemysł, przemysł przewozowy, rzemiosło, handel, przemysł domowy, rolnictwo i leśnictwo).

Stworzenie inspektoratu przemysłowego; powiększenie liczby inspektorów i nadanie im władzy wykonawczej; organizacye robotnicze mają brać udział w kontroli nad przeprowadzeniem ustawodawstwa ochronnego przez inspektorów obojga płci, przez nie wybieranych.

Wykroczenia przedsiębiorców przeciw ustawom

ochronnym powinny podlegać surowym karom bez zamiany na grzywnę pieniężną.

Ubezpieczenie robotników należy poddać gruntownej reformie przez zaprowadzenie ogólnego ubezpieczenia na starość i na wypadek niezdolności do pracy, jakoteż zaopatrzenia wdów i sierot, oraz zorganizować je jednolicie, zapewniając zupełny samorząd ubezpieczonym.

PROGRAM NARODOWOŚCIOWY

partyi socyalno-dem. w Austryi.

Uchwalony na Kongresie ogólnym w Bernie r. 1899.

Ponieważ narodowe walki w Austryi paraliżują wszelki polityczny postęp i kulturalny rozwój ludów, ponieważ walki te w pierwszym rzędzie wypływają z politycznego zacofania naszych publicznych instytucyj i ponieważ w szczególności przewlekanie walki narodowej jest środkiem zapomocą którego klasy rządzące zabezpieczają sobie panowanie i przeszkadzają silnemu ujawnieniu się istotnych interesów ludowych, — oświadcza partya:

Ostateczne uregulowanie kwestyi narodowościowej i językowej w Austryi w myśl równego prawa, równouprawnienia i rozsądku jest przedewszystkiem żądaniem kulturalnem i dlatego interesem żywotnym proletaryatu;

jest ono możliwem jedynie w prawdziwie demokratycznym ustroju, opartym na powszechnem, równem i bezpośredniem prawie wyborczem, w którym są usunięte wszystkie feudalne przywileje w państwie i w krajach, albowiem dopiero w takim ustroju mogą dojść do głosu klasy pracujące, które są w rzeczywistości ży-

wiolami utrzymującymi państwo i społeczeństwo; rozwój narodowych właściwości wszystkich ludów w Austryi jest możliwym jedynie na podstawie równego prawa i przy unikaniu wszelkiego ucisku, dlatego też przedewszystkiem należy usunąć wszelki biurokratyczno-państwowy centralizm, równie jak feudalne przywileje krajów.

Na tych założeniach i to wyłącznie na nich da się w Austryi w miejsce zatargów narodowych zaprowadzić porządek narodowościowy, a mianowicie za uznaniem następujących przewodnich zasad:

1. Austryę należy przekształcić na demokratyczne narodowościowe państwo związkowe.

2. W miejsce historycznych krajów koronnych mają zostać utworzone narodowo rozgraniczone ciała autonomiczne, których ustawodawstwo i administracyę sprawowałyby rady narodowe, wybierane na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa głosowania.

3. Wszystkie terytorya autonomiczne tego samego narodu tworzą jednolity związek narodowy, który swe sprawy narodowe załatwia zupełnie autonomicznie.

4. Prawa mniejszości narodowych chroni osobna ustawa, którą ma uchwalić parlament.

5. Nie uznajemy żadnego narodowego przywileju i dlatego odrzucamy żądanie języka państwowego; o ile potrzebnym jest język pośredniczący, to rozstrzygnie parlament.

STATUT ORGANIZACYJNY

Polskiej Partyi Socyalno-Demokrat. Galicyi i Śląska.

I. Członkowie Partyi.

Do partyi należy każdy, kto uznaje program partyjny, stara się o jego szerzenie, wykonuje uchwały Kongresów partyjnych, partyę moralnie i materyalnie wedle sił popiera i nie popełnił żadnego czynu niehonorowego.

Obowiązkiem towarzysza partyjnego jest: należeć do partyjnej organizacyi politycznej i do organizacyi zawodowej, opłacać podatek partyjny oraz rozpowszechniać pisma i wydawnictwa partyjne.

Towarzyszowi partyjnemu nie wolno należeć do żadnej innej partyi lub organizacyi politycznej.

II. Organizacye miejscowe.

Do organizacyi miejscowej P. P. S. D. należą wszyscy członkowie partyi, mieszkający w obrębie tej organizacyi.

Agitacyą, rozpowszechnianiem pism i wydawnictw partyjnych, urządzaniem zgromadzeń i demonstracyi w danej miejscowości zajmuje się miejscowy komitet partyjny, wybierany corocznie na poufnem zgromadzeniu partyjnem,

umyślnie w tym celu zwołanem. Na zgromadzenia takie mają przystęp wszyscy członkowie partyi, opłacający regularnie podatki partyjne. Komitet miejscowy załatwia wszelkie sprawy danej miejscowości, składając sprawozdania poufnemu zgromadzeniu partyjnemu. Uchwały komitetu miejscowego wiążą wszystkich członków partyi w miejscu. Wolno jednak Komitetowi obwodowemu lub wykonawczemu uchylić uchwały Komitetu miejscowego, a w razie odwołania konferencya obwodowa, względnie Kongres partyjny rozstrzyga w stąd powstałym sporze.

III. Organizacya okręgu wyborczego.

Wszystkie organizacye miejscowe danego okręgu wyborczego stanowią razem organizacyę okręgową, na której czele stoi komitet okręgowy, wybierany na dorocznej konferencyi okręgu wyborczego, obsyłanej wedle norm, ustanowionych przez Komitet wykonawczy dla każdego typu okręgów wyborczych. Konferencya okręgowa oznacza siedzibę Komitetu okręgowego, którego funkcye może wedle uznania przelać na jeden z Komitetów miejscowych. Komitet okręgowy czuwa nad agitacyą i organizacyą w swoim okręgu wyborczym i prowadzi agitacyę wyborczą.

W mieście podzielonem na kilka okręgów wyborczych, Komitet okręgowy wybierany jest przez doroczne zgromadzenie partyjne towarzyszów z danego okręgu wyborczego, a wszystkie Komitety okręgowe podlegają Komitetowi miejscowemu, wybieranemu przez doroczne zgromadzenie partyjne towarzyszów z całego miasta.

W mieście, stanowiącem dla siebie jeden okręg wyborczy, Komitet miejscowy pełni funkcye Komitetu okręgowego.

IV. Organizacye obwodowe.

Dla przeprowadzenia jednolitej agitacyi w danej części kraju mogą organizacye miejscowe utworzyć organizacyę obwodową z Komitetem obwodowym na czele, wybieranym corocznie przez obwodową Konferencyę partyjną.

Ilość i terytorya obwodów agitacyjnych, oraz siedziby Komitetów obwodowych oznacza Kongres Partyi *). Konferencya obwodowa decyduje o agitacyi i przeprowadzeniu organizacyi partyi w obwodzie.

Na konferencyę obwodową wysyłają poufne zgromadzenia partyjne każdej miejscowości — w której istnieje Komitet partyjny, (a w miastach podzielonych zgromadzenie partyjne każdego okręgu wyborczego) 2 delegatów, każdy Komitet miejscowy i każdy Komitet okręgowy jednego delegata. Komitet miejscowy, pełniący funkcye Komitetu okręgowego, wysyła 2 delegatów. W skład Konferencyi obwodowej wchodzi także Komitet obwodowy.

Konferencye obwodowe muszą się odbywać corocznie; nadto na żądanie przynajmniej 5 organizacyi miejscowych, lub Komitetu wykonawczego albo Komitetu obwodowego musi być zwołaną Konferencya obwodowa.

Sprawozdania Komitetów obwodowych muszą być peryodycznie przesyłane Komitetowi Wykonawczemu. Uchwały Komitetu obwodowego wolno Zarządowi partyjnemu znieść, a kongres rozstrzyga stanowczo stąd wynikłe spory.

V. Kongres partyjny.

Kongres partyjny odbywa się regularnie co dwa lata. W razie potrzeby może Zarząd par-

*) W myśl uchwały poprzednich kongresów istnieje obecnie 5 komitetów obwodowych: Lwów, Kraków, Przemyśl, Stanisławów, Cieszyn.

tyjny, a na żądanie 3 Komitetów obwodowych musi zwołać nadzwyczajny Kongres partyjny.

Na Kongres wysyłają: poufne zgromadzenie partyjne każdej miejscowości, w której istnieje miejscowy Komitet partyjny (a w miastach podzielonych zgromadzenie partyjne każdego okręgu wyborczego) 2 delegatów, każdy Komitet miejscowy i każdy Komitet okręgowy 1 delegata, każdy Komitet obwodowy 2 delegatów. Komitet miejscowy, pełniący funkcye Komitetu okręgowego, wysyła 2 delegatów. Członkowie Zarządu partyjnego, jakoteż posłowie partyi są zarazem członkami Kongresu. Przedstawiciele pism partyjnych i zawodowych mają głos doradczy.

Kongres zwyczajny musi być naprzód na 2 miesiące ogłoszony i podany do wiadomości wszystkich organizacyj partyjnych.

Kongres sam weryfikuje mandaty delegatów, uchwala swój regulamin obrad, porządek dzienny i oznacza miejsce przyszłego Kongresu.

Kongres wybiera Zarząd partyjny, który Kongresowi zdaje sprawę ze swych czynności. Kongres oznacza siedzibę Zarządu partyjnego, uchwala obowiązujące rezolucye w sprawie organizacyi, agitacyi, taktyki, prasy partyjnej, oraz oznacza wysokość podatku partyjnego; Kongres jest najwyższą instancyą w sporach wyniklych ze stosunków partyjnych, jakoteż w sprawie wykluczania i przyjmowania członków partyi.

VI. Zarząd partyjny i Komitet Wykonawczy.

Do Zarządu partyjnego wybiera Kongres 7 towarzyszów, zamieszkałych w wyznaczonem przez Kongres mieście, oraz 9 towarzyszów z reszty kraju. Nadto wchodzą w skład Zarządu partyjnego polscy posłowie socyalno-demokratyczni, a z głosem doradczym główny redaktor centralnego organu partyjnego.

Członkowie zarządu partyjnego, zamieszkali w jego siedzibie, stanowią Komitet Wykonawczy. W ręku Zarządu partyjnego spoczywa kierownictwo partyi. Sprawy bieżące prowadzi Komitet Wykonawczy, a dla załatwienia spraw ważniejszych, zwołuje pełne posiedzenia Zarządu partyjnego.

Kandydatów partyi na posłów do parlamentu i sejmu stawia Zarząd partyjny po wysłuchaniu opinii odnośnych komitetów obwodowych, okręgowych i miejscowych.

Komitet Wykonawczy przeprowadza uchwały Kongresu, przed którym jest odpowiedzialnym za swoje czynności.

Wszystkie komitety miejscowe, okręgowe i obwodowe są obowiązane bezzwłocznie po swoim wyborze p o d a ć do wiadomości Komitetu Wykonawczego swe adresy, swój skład i przesyłać Komitetowi Wykonawczemu wedle jego zarządzenia peryodyczne sprawozdania ze swych czynności.

Wskazówek i poleceń Komitetu Wykonawczego należy w każdym razie trzymać się aż do odmiennej uchwały Kongresu.

Komitet Wykonawczy ma prawo ogłosić wykluczenie członka z partyi; wykluczony ma prawo odwołać się do najbliższego Kongresu.

Kongres wybiera komisyę kontrolującą, złożoną z 3 towarzyszów, zamieszkałych w siedzibie Komitetu Wykonawczego, dla prowadzenia kontroli rachunków i kasy Zarządu partyjnego.

VII. Fundusze partyjne.

Fundusze partyjne składają się z podatku partyjnego, uchwalanego dla ogółu partyi przez Kongres, a dla obwodów agitacyjnych, okręgów wyborczych i miejscowości przez odnośne kon-

ferencye, względnie zgromadzenia partyjne; dalej składają się one z dobrowolnych datków i składek, oraz z dochodów z przedsiębiorstw partyjnych.

Wszystkie dochody i wydatki ulegają ścisłej kontroli partyjnej, prowadzonej przez organa, wybrane z łona towarzyszów.

Każdy zorganizowany towarzysz partyjny ma obowiązek uiścić bezpośrednio Komitetowi Wykonawczemu podatek w wysokości oznaczonej przez Kongres.

VIII. Prasa partyjna.

Pisma partyjne są własnością partyi i noszą napis „organ polskiej partyi socyalno-demokratycznej".

Centralnym organem partyi jest „Naprzód", którego wydawnictwo prowadzi Komitet Wykonawczy. Wydawnictwa innych pism partyjnych, o ile ich nie prowadzi Komitet Wykonawczy, prowadzą odnośne Komitety partyjne pod Kontrolą Komitetu Wykonawczego.

Jedynie Kongres ma prawo uznać pismo istniejące za organ partyjny. Redaktorów pism partyjnych zatwierdza Zarząd partyjny, po zasięgnięciu opinii odnośnego komitetu.

Wydawnictwa broszur prowadzi, względnie kontroluje Komitet Wykonawczy.

Ewentualne nadwyżki dochodów pism i wydawnictw partyjnych wpływają do funduszów partyjnych.

Podatek partyjny.

Każdy członek partyi obowiązany jest, w myśl uchwały IX. kongresu partyjnego. płacić 50 halerzy na rzecz komitetu wykona-

wczego, a na dowód, że ten podatek uiścił otrzyma drukowaną legitymacyę wydaną przez kom. wyk. Nadto obowiązani są towarzysze partyjni opłacać podatki partyjne na cele komitetów miejscowych.

Zamożniejsi towarzysze partyjni są zobowiązani uchwałą X. kongresu partyjnego opłacać wyższy podatek partyjny w minimalnych ratach miesięcznych po 50 hal. Wysokość kwoty deklarowanej pozostawia się uznaniu każdego z towarzyszów. Kwotę tę rozdzielać się będzie po równi między Komitet wyk., a dotyczące komitety miejscowe i obwodowe.

Katechizm ochrony robotniczej.

1. **Jaką ma być umowa robocza?** Można ją zawrzeć ustnie lub pisemnie. Najlepiej jednak jeżeli chodzi o czas dłuższy, zawrzeć umowę pisemną, żeby uniknąć późniejszych procesów. Kontrakt nie może zawierać nic takiego, co się przeciwia ustawom, w szczególności ustawie przemysłowej. Jeżeli np. robotnik z nieświadomości lub z biedy na żądanie fabrykanta godzi się pracować dłużej niż 11 godzin, to taki układ jest nieważny, bo się sprzeciwia ustawie; w takim razie obowiązuje mimo to 11 godzinny dzień roboczy. Jeżeli pewien zawód wywalczył sobie drogą organizacyi lepsze warunki bytu, to uświadomiony robotnik trzymać się będzie ugody przez organizacyę zawartej.

2. **Naco istnieją regulaminy fabryczne (porządki robocze).** W fabrykach i większych warstatach, zatrudniających przynajmniej 20 osób, musi być wywieszony porządek czyli regulamin roboczy, podpisany przez przedsiębiorcę a potwierdzony przez władzę przemysłową. Regulamin ten zawierać powinien postanowienia o różnych kategoryach robotników w fabryce, o sposobie pobierania nauki szkolnej przez terminatorów, o wysokości czasu pracy i pauzach, o tem, kiedy jest wypłata, o prawach i obowiązkach dozorców, o obchodzeniu się z robotnikami w razie choroby, o karach umownych i ich użyciu, o terminach wypowiedzenia i o wypadkach, kiedy można rozwiązać kontrakt bez wypowiedzenia.

Skoro robotnik wstąpi do fabryki, należy mu odczytać regulamin; od tej chwili go obowiązuje; jeżeli mu go nie odczytano lub jeżeli nie wisi na ścianie, nie obowiązuje robotnika.

3. Jaką ma być płaca? Wypłacać wolno tylko w gotówce. Wyjątkowo wolno zamiast gotówki dawać robotnikowi jedynie następujące rzeczy: mieszkanie, opał, grunt pod uprawę, lekarstwa, pomoc lekarską; dalej narzędzia i materyały do roboty. Wartość tych rzeczy można potrącić z płacy, ale naprzód musiałaby być ustalona wartość tych rzeczy. Wolno też ułożyć się, by przedsiębiorca dostarczał robotnikowi żywność, lub by robotnik u niego się stołował, ale wolno w takim razie za to policzyć robotnikowi tylko tyle, ile to kosztuje przedsiębiorcę. Zarobić mu więc nie wolno. Nie wolno umawiać się, że robotnik musi tylko w pewnych sklepach, a nigdzie indziej, kupować potrzebne mu rzeczy. Nie wolno dawać robotnikom napojów alkoholicznych na kredyt. Nie wolno wypłacać zarobku w karczmach i szynkach. Jeżeliby takie kontrakty zawarto, są one nieważne. Jeżeli robotnik zamiast gotówki dostanie inne wynagrodzenie, w takim razie wolno mu jeszcze raz żądać gotówki a nie jest obowiązany tego, co naprzód dostał, zwracać przedsiębiorcy.

Takie wypłacanie zarobku w naturaliach a nie w gotówce, nazywa się systemem trukowym. Otóż system trukowy jest surowo zakazany.

4. Kogo dotyczy zakaz systemu trukowego? Nie tylko samego przedsiębiorcy, lecz też członków jego rodziny, pomocników, urzędników i każdego spólnika przedsiębiorcy. Więc jeżeli przedsiębiorca da przekaz (kwitek) robotnikowi na towary do jednej z tych osób, w takim razie skutki są te same, jak wyżej pod 3. opisano.

5. W jakich odstępach czasu wypłaca się zarobek? Zależy to w pierwszym rzędzie od umowy (wypłata tygodniowa, dwutygodniowa i t. p.) Jeżeli umowy nie było, wypłata odbywa się tygodniowo z dołu.

Robotnicy akordowi mają prawo żądać odpowiednich zaliczek.

6. Jak się wynagradza pracę pozagodzinną? Należy ją osobno wynagrodzić. Wysokość wynagrodzenia tego zależy przedewszystkiem od umowy. Skoro umowy nie było, to w razie sporu sąd oznacza wynagrodzenia. Przytem zauważyć należy, że nie można wcale przykładać do tej pozagodzinnej pracy miary zarobku dziennego zwykłego. Jeżeli więc np. za godzinę zwykłej pracy pobiera robotnik 40 halerzy, to za godzinę pracy pozagodzinowej może żądać np. 60 hal., bo przecież o wiele więcej się napracuje, straci dużo zdrowia i czasu wolnego, więc za to należy mu się wyższe wynagrodzenie.

7. Co się dzieje, jeżeli przedsiębiorca robotnika przyjął a roboty mu nie daje? W takim razie ma przedsiębiorca obowiązek za cały czas zapłacić robotnikowi należną mu płacę.

8. Jakie prawo ma robotnik, jeżeli przedsiębiorca nie może lub nie chce dać mu roboty? Może robotę zaraz opuścić i żądać odszkodowania, które równać się będzie zarobkowi za czas wypowiedzenia, zwykle więc za 14 dni. Jeżeli robotnik pracował od sztuki, to należy to odszkodowanie obliczyć w przecięciu.

Czy robotnik trzymać się będzie sposobu pod 7, czy pod 8, opisanego, to zależeć będzie od tego, co dla niego jest korzystniejsze, zresztą będzie to zależało od warunków kontraktu. Jeżeli np. robotnik zgodził się na miesiąc do roboty za stałem wynagrodzeniem to żąda płacy umówionej za ten miesiąc, choćby mu przed-

siębiorca roboty żadnej nie dał, bo on był gotów pracować; jeżeli zaś robotnik zgodził się od sztuki w ten sposób, że mu przedsiębiorca żadnego zarobku nie poręcza, lecz obiecuje mu tylko wynagrodzenie za każdą wyprodukowaną sztukę, to w razie nie udzielenia mu roboty przez majstra, wygodniej będzie dla robotnika nie czekać, bo to czekanie nic mu nie przyniesie, lecz wystąpić i zażądać odszkodowania za 14 dni, wedle przeciętnego zarobku.

9. Jakiej ochrony doznaje płaca robotnicza? Nie można prowadzić egzekucyi na płacy roboczej w ten sposób, żeby całą tę płacę zabrać dla wierzyciela. Jeżeli robotnik zgodził się na cały rok, lub jeżeli, choćby się na rok nie zgodził, wymówił sobie 3 miesięczne wypowiedzenie, wtedy mówi się, że ma „stałą“ posadę i w takim razie wolno mu zakondykować płacę tylko o tyle, żeby mu pozostało 1600 kor. rocznie. Jeżeli więc płaca jego, licząc na rok, nie wynosi 1600 kor, nie można mu nic zabrać, jeżeli więcej, to tylko nadwyżkę. Jeżeli, jak się to najczęściej zdarza, robotnik nie ma „stałej“ posady, to wolno zafantować jego płacę, ale dopiero wtedy, skoro robotę, za którą płaca mu się należy, ukończył, i skoro już minął termin wypłaty. Jeżeli więc wypłata odbywa się tygodniowo, robotnik pracował cały tydzień, sobota (zwykły dzień wypłaty) minęła, a przedsiębiorca mu nie wypłacił, to wtedy i tylko dopiero wtedy można płacę roboczą zakondykować. Oczywiście byłby to wypadek bardzo rzadki i trudny do wykonania.

10. Czy wolno potrącać robotnikowi z płacy? Regułą jest, że jeżeli robotnik dłużnym jest co przedsiębiorcy, to nie wolno mu potrącać z płacy roboczej tego długu. Musi mu wypłacić wszystko, co mu się należy, a jeżeli ma do ro-

botnika jaką pretensyę, to go może osobno skarżyć. Wyjątkowo, jeżeli robota wykonana przez robotnika jest kiepska z winy robotnika (a więc nie przez przypadek, np. zły materyał lub z winy kogo innego), w takim razie musiałby robotnik szkodę wynagrodzić i możnaby mu potrącić odpowiednią część z płacy. Musiałby przedsiębiorca udowodnić, że i jaką szkodę poniósł i że zawinił robotnik. W praktyce jednak taka wina robotnika będzie bardzo rzadką.

Często się też zdarza, że umówioną jest kara konwencyonalna na wypadek wyrządzenia jakiejś szkody przedsiębiorcy przez robotnika. W takim razie wprawdzie potrącenie tej grzywny jest dozwolone, (oczywiście musiała robotnikowi być udowodnioną szkoda i wina), ale wolno robotnikowi, jeżeliby sądził, że kara jest wygórowaną w stosunku do przewinienia, żądać od sądu obniżenia jej.

Wolno też potrącić robotnikowi z płacy na ubezpieczenie od wypadków i na kasę chorych (oczywiście tylko tyle, ile należy) ale tylko w ciągu 4 tygodni od odnośnej wypłaty; jeżeli przez 4 tygodnie nie potrącił, traci to prawo i musi sam zapłacić.

Nie wolno potrącać robotnikowi z jego płacy tego, co ten robotnik dłużen jest jakiemuś wierzycielowi, choćby robotnik na to się zgodził; robotnik w takim razie może żądać od przedsiębiorcy tej potrąconej sumy.

11. Za jaki czas robotnikowi należy się płaca? Już wpierw zaznaczono, że robotnikowi należy się płaca za czas umówiony. Jeżeli np. przyjęto robotnika na trzy miesiące (od 1. stycznia do 31. marca) a dostał robotę dopiero w lutym, to ma prawo żądać płacy za styczeń, pomimo to, że wówczas jeszcze nie pracował. Z dru-

giej strony niema obowiązku dłużej, niż do końca marca pracować.

12. Czy robotnikowi nie wolno nigdy opuszczać roboty? Z reguły nie. Jeżeli jednak ważne sprawy tego wymagają, to nieobecność jego jest usprawiedliwioną, np. jeżeli on, żona lub dziecko, które jest zdane na jego opiekę, zachoruje, jeżeli ma termin w sądzie. Jednak w takim razie nie należy mu się za zaniedbaną robotę płaca; wyjątkowo handlowcom przyznaje w takich razach ustawa handlowa prawo do wynagrodzenia, jednak najwyżej na 6 tygodni.

13. Czy wolno zmuszać robotnika by pracował poza czasem umówionym lub ustawowym? Nie. Musieliby się na nowo umówić, by dłużej pracował. Porównaj w takim razie pytanie 6. Jeżeliby jednak fabrykant zmusić chciał robotnika, by pracował poza ustawowym czasem pracy, to nie może tego uczynić, choćby się robotnik na to zgodził; umowa taka nic nie znaczy; nie potrzebuje jej robotnik dotrzymywać, a fabrykant nie śmie go za to wydalić bez wypowiedzenia. Dzieje się to wtedy, jeżeli np. w fabryce zmusza się robotnika, by pracował dłużej niż 11 godzin, jeżeli górnikowi każe się pracować dłużej niż 9 godzin, jeżeli robotnikowi każe się złamać odpoczynek niedzielny. Swoją drogą, jeżeliby robotnik pracował wbrew tym przepisom, należy mu się za ten czas wynagrodzenie.

14. Czy robotnikowi wolno wzbraniać się wykonywać pewnych czynności? Robotnik jest obowiązany wykonywać tylko te roboty, do których się albo wyraźnie zobowiązał, albo też które zwyczajnie wchodzą w zakres jego roboty. Jeżeli przedsiębiorca nie ma dla robotnika umówionej roboty, to może za zgodą jego dać mu inną, odpowiednią robotę, lub też wynagro-

dzić mu stratę, którąby robotnik z powodu braku roboty poniósł. Nie wolno jednak polecać robotnikowi wykonywania czysto domowych czynności, chyba, jeżeliby się wyraźnie do tego zobowiązał. Wolno też robotnikowi, jeżeliby mu nie dano roboty wedle umowy, opuścić pracownię bez wypowiedzenia i żądać odszkodowania za czas wypowiedzenia.

15. Czy wolno dać się zastąpić przez kogo innego w robocie? Z reguły musi sam robotnik pracować. Tylko w razie nieuniknionej chwilowej przeszkody lub też jeżeliby pryncypał się na to zgodził, może na swoją odpowiedzialność dać zastępcę, żeby posady nie utracić.

16. Kiedy wolno robotnika zatrudniać poza zwykłą siedzibą przedsiębiorstwa? Jeżeli natura przedsiębiorstwa tego wymaga (np. przy budowach) lub to przedsiębiorca zastrzegł sobie kontraktem. W takim razie należy robotnikowi zwrócić powiększone wydatki (np. koszta podróży, noclegowe i t. p.).

17. Czy wolno przedwcześnie wydalić robotnika względnie opuścić robotę? Wbrew woli strony przeciwnej nie wolno. Ale wola taka objawiona być też może w sposób domniemany. Jeżeli więc druga strona wprawdzie wyraźnie na rozwiązanie kontraktu się nie zgodziła, ale w niedwuznaczny sposób dała do poznania, że się zgadza, w takim razie uważa się kontrakt za rozwiązany.

18. Ile wynosi termin wypowiedzenia? Jeżeli nie było innej umowy, to 14 dni. Może być krótszy lub dłuższy. Mogą się też strony umówić, że zupełnie wyklucza się wypowiedzenie, że więc wolno robotnika każdej chwili wydalić i że robotnikowi wolno każdej chwili opuścić fabrykę. Jednak naturalnie taka umowa musiałaby być wyraźną, umieszczenie samo w regu-

laminie fabrycznym bez odczytania tego ustępu robotnikowi i bez jego zgody nie wystarcza.

Te reguły stosują się też do pracy akordowej; tu jednak ta zachodzi odmiana, że robotę należy wykończyć, choćby termin wypowiedzenia upłynął. Nie można jednak dawać robotnikowi zbyt wielkiej roboty akordowej tuż przed upływem terminu.

19. Kiedy się kończy stosunek roboczy? Można to albo z góry oznaczyć, albo też kończy się stosunek ten wówczas, gdy natura rzeczy tego wymaga np. jeżeli robotnika przyjęto tylko do reparatury. Oprócz tego kończy się stosunek roboczy z śmiercią robotnika, ze zwinięciem przedsiębiorstwa, lub też przez przedwczesne rozwiązanie umowy, o czem później będzie mowa.

20. iedy wolno pryncypałowi wydalić robotnika przedwcześnie i bez wypowiedzenia? Tylko w następujących wypadkach:

a) jeżeli robotnik wstępując do roboty okazał pryncypałowi fałszywą książkę lub świadectwo i w ten sposób wprowadził go w błąd, lub też jeżeli zamilczy wtedy o tem, że równocześnie pozostaje w robocie gdzieindziej,

b) jeżeli okaże się nezdolnym do roboty umówionej,

c) jeżeli się zapija i kilkakrotne upomnienia pozostały bez skutku,

d) jeżeli stał się winnym kradzieży, sprzeniewierzenia, lub innego czynu karygodnego ale tylko takiego, który może podkopać zaufanie u pryncypała. (Nie należą tu oczywiście absolutnie przestępstwa natury politycznej,)

e) jeżeli zdradził tajemnicę przedsiębiorstwa lub też jeżeli bez zezwolenia pryncypała oddaje się ubocznemu zarobkowi, przeszkadzającemu mu w robocie,

f) jeżeli bez zezwolenia opuścił robotę lub też uporczywie zaniedbuje obowiązki, albo jeżeli innych pomocników lub domowników usiłuje podburzyć do nieposłuszeństwa, do buntu przeciw pryncypałowi, do nieporządnego życia, do nieobyczajnych lub bezprawnych czynów,

g) jeżeli dopuścił się dotkliwej obrazy, uszkodzenia cielesnego lub niebezpiecznych pogróżek przeciw pryncypałowi, jego domownikom lub innym robotnikom, dalej, jeżeli mimo przestróg nieostrożnie obchodzi się z ogniem lub światłem,

h) jeżeli dotknięty jest odrażającą chorobą, jeżeli z własnej winy stał się niezdolnym do pracy, lub jeżeli przez 4 tygodnie (np. z powodu choroby) nie był zdolnym do pracy, choćby winy nie ponosił,

i) jeżeli dłużej niż 14 dni pozostaje w więzieniu.

21. Kiedy wolno robotnikowi przedwcześnie i bez wypowiedzenia porzucić pracę?

a) jeżeli dalsza praca zagrażałaby jego zdrowiu;

b) jeżeli pryncypał czynnie znieważył lub dotkliwie obraził jego lub członka jego rodziny;

c) jeżeli pryncypał lub członek jego rodziny usiłuje robotnika lub kogo z jego rodziny skłonić do czynów nieobyczajnych lub bezprawnych;

d) jeżeli pryncypał bezprawnie nie wypłaca mu umówionego wynagrodzenia lub łamie inne istotne postanowienia kontraktu;

e) jeżeli pryncypał niechce lub nie może dać robotnikowi zarobku.

Postanowienia tu i pod 20) wymienione obowiązują bezwzględnie, a zatem choćby strony się inaczej umówiły. Z innych powodów nie można jednostronnie zrywać kontraktu.

22. Co się dzieje, jeżeli przedsiębiorca wydali robotnika bez wypowiedzenia i to bez uzasadnionej przyczyny lub jeżeli robotnik zmuszony jest przedwcześnie bez wypowiedzenia opuścić pracę (por. pytanie poprzednie). W takim razie ma on obowiązek zapłacić wynagrodzenie i wogóle cały zarobek za czas wypowiedzenia. Jeżeli tedy nie był umówionym termin wypowiedzenia, w takim razie ma mu zapłacić za 14 dni, jeżeli był umówiony dłuższy lub krótszy termin wypowiedzenia, to za ten dłuższy lub krótszy czas, jeżeli zaś była umowa taka, że wypowiedzenia nie będzie, to się robotnikowi nic nie należy. Zapłata taka należy się, choćby robotnik zaraz na drugi dzień po wystąpieniu dostał gdzieindziej robotę.

Ponieważ u handlowców wypowiedzieć wolno tylko na 6 tygodni przed ukończeniem kwartału, przeto handlowiec ma prawo żądać płacy za czas aż do końca kwartału.

23. Jakie prawa ma robotnik, jeżeli pryncypał wydalając go nie ponosi jednak w tem winy? A więc np. jeżeli zaszły jakieś zmiany w przedsiębiorstwie lub inne jakieś zewnętrzne przeszkody, w takim razie ma zwrócić robotnikowi tę szkodę, jaką rzeczywiście ponosi. Otóż jeżeli robotnik udowodni, że przez ten czas, przez który byłby jeszcze pozostał był w przedsiębiorstwie, byłby więcej zarobił, aniżeli mógł gdzieindziej zarobić, to tę różnicę ma mu pryncypał wynagrodzić.

24. Jakie prawa ma pryncypał, jeżeli robotnik bezprawnie opuścił robotę? Wedle ustawy przemysłowej wolno było w takim razie zmusić przez władzę robotnika, by na pozostały czas wrócił do pracy. Obecnie wolno go tylko sądownie skarżyć o to, gdyż wszystkie sprawy takie należą obecnie do sądu. Ale nie wolno

żądać, by później te brakujące dnie odrobił, lecz tylko wolno to uczynić w tym czasie i natenczas, jak długo ma jeszcze u tego pryncypała pozostawać. Przy robotach akordowych tylko na czas ukończenia akordu. Oprócz tego albo zamiast tego może pryncypał żądać od robotnika wynagrodzenia szkody, ale musi sam wysokość tej szkody udowodnić. Robotnikowi przez czas wypowiedzenia nie wolno przyjąć gdzieindziej roboty.

25. Co się dzieje, jeżeli pryncypał umrze lub popadnie w konkurs? Śmierć pryncypała nie przerywa kontraktu. Robotnik ma prawo dalej pracować i ma wobec spadkobierców te same prawa, co dawniej. Naturalnie może, jeżeli mu się nowy pryncypał nie podoba, wypowiedzieć, albo też jeżeli zajdą warunki, i bez wypowiedzenia się wydalić.

Tak samo konkurs nie ma na kontrakt wpływu. Zarządca masy konkursowej przyjmuje na siebie obowiązki właściciela przedsiębiorstwa. Jeżeli tedy zamyka zakład, i nie prowadzi dalej przedsiębiorstwa, musi wynagrodzić robotnikom szkodę.

Pretensye robotnika należą od czasu otwarcia konkursu do kosztów masy.

Pretensye z czasów przed otwarciem konkursu na rok wstecz należą do pierwszej klasy, a więc mają pierwszeństwo przed innemi wierzytelnościami.

26. Jakie prawa ma robotnik odnośnie do książki robotniczej? Książka robotnicza jest dokumentem publicznym; sfałszowanie jej lub nadużycie grozi karą aresztu do jednego miesiąca.

Kontrakt jednak roboczy może być i bez książki zawarty i jest mimo to ważny.

Skoro robotnik wystąpi, ma mu pryncypał

zwrócić książkę odpowiednio wypełnioną. Wpisy do książki uskutecznione być mogą tylko atramentem, podpisane przez pryncypała i zatwierdzone przez władzę przemysłową.

Nie wolno wpisywać szczegółów o robocie, zachowaniu się robotnika i t. d., chyba że robotnik na to się zgodzi.

Jeżeli pryncypał nie chce wydać książki, jeżeli wypełnił ją nie wedle przepisów, jeżeli ją przez bezprawne wpisy lub w inny sposób zepsuł lub zgubił, w takim razie ma robotnik prawo w ciągu 4 tygodni żądać przed sądem od pryncypała, by mu szkodę wynagrodził; później pretensya jego przepada.

Inne osoby np. szynkarz, właściciel domu nie mają również prawa zatrzymać za długi książki lub wziąć ją w zastaw. Robotnik ma w takim razie prawo żądać od gminy nowej książki na koszt pryncypała.

27. Kto robotnikowi wystawia książkę robotniczą? Zwierzchność gminna tej miejscowości, gdzie obecnie robotnik przebywa, a więc nie gmina przynależności. Także i robotnik nie będący poddanym austryackim ma do tego prawo.

Jeżeliby robotnikowi książka zginęła, ma zgłosić się do zwierzchności gminnej po nową książkę. Tak samo się dzieje, jeżeli już braknie w niej miejsca na zapisywanie.

28. Jakie prawa ma robotnik co do świadectwa? Występując ma prawo żądać od pryncypała wystawienia świadectwa na rodzaj pracy i czas, przez jaki u niego pracował (stempel na 30 hal.). Jeżeli robotnik żąda (ale tylko wtedy), można także dopisać, czy zachowanie się jego było dobre i czy praca jego zasługuje na uznanie. Na żądanie robotnika należy treść świade-

ctwa, jeżeli jest dla robotnika korzystną, wpisać do książki.

Jeśliby pryncypał nie chciał wystawić świadectwa lub wpisał świadomie fałszywe daty, które mogą szkodzić robotnikowi, może on żądać odszkodowania. Może też żądać świadectwa w drodze skargi; może też, jeżeliby świadectwo było złem, żądać w drodze procesu świadectwa lepszego; może w tym celu albo nie przyjąć wcale złego świadectwa, albo wprawdzie przyjąć je ale tylko na to, by okazać sądowi, że jest złem. Niedopuszczalne są dodatki w świadectwie, że robotnika „wydalono“, chyba, żeby dodano: „z powodu braku roboty“ lub „na własne jego żądanie“. Nie wolno dopisywać, że robotnik „wystąpił chory“ lub nawet że „zdrów“.

29. Jak wygląda kontrakt terminatorski? Kontrakt taki (wolny od stempli) ma zawierać imię i nazwisko majstra, ucznia i jego rodziców względnie opiekuna, podać jak długo trwać będzie nauka, dalej wszystko, co się odnosi do żywienia, mieszkania, odziewania i płacy ucznia, podać szczegóły co do nauki, jakiej ma majster uczniowi udzielać.

Najważniejsze warunki umowy należy wpisać do książki robotniczej.

Umowa ta musi być wpisaną do protokółu przez zarząd korporacyi przemysłowej, a jeżeli majster do korporacyi takiej nie należy, to przez zwierzchność gminną.

30. Jakie ma obowiązki majster wobec ucznia? Ma go sumiennie uczyć rzemiosła; nie wolno mu go bić lub nim poniewierać, nie wolno używać do domowych czynności; ma go posyłać do szkoły uzupełniającej i czuwać, by tam regularnie uczęszczał. Nie wolno mu przedłużyć samowolnie czasu praktyki. Jeżeli z wyzwoleniem przewleka majster dłużej niż 14 dni,

popełnia przekroczenie ustawy przemysłowej i podlega karze.

31. Kiedy wolno uczniowi natychmiast wystąpić? W podobnych wypadkach, jak czeladnikowi (porównaj pyt. 21), ponadto jeżeli majster dłużej nad miesiąc siedzi w więzieniu, lub choćby krócej, ale jeżeliby nie postarał się o utrzymanie dla ucznia, jeżeli mu wyrokiem karnym zawieszono przemysł na jakiś czas, jeżeli wreszcie majster przesiedlił się do innej gminy.

32. Kiedy wolno ucznia natychmiast wydalić? Podobnie jak czeladnika z tą różnicą, że dopiero dłużej niż 3 miesiące trwająca choroba lub zamknięcie w więzieniu przez miesiąc go do tego upoważnia.

33. Kiedy wolno uczniowi za 14 dniowem wypowiedzeniem wystąpić?

Wolno mu to uczynić, choćby się kontraktem związał na dłuższy czas, jeżeli on — względnie jego rodzice — udowodnią, że uczeń chce wstąpić do innego fachu, lub że potrzebny się stał rodzicom, by ich pielęgnował lub by prowadził ich gospodarstwo lub ich przemysł.

W takim razie nie może bez pozwolenia poprzedniego majstra w ciągu roku wstąpić na nowo do podobnego fachu. Jeżeliby majster zezwolenia odmówił, należy się udać do sądu.

Nadto wolno się uczniowi wydalić za 14 dniowem wypowiedzeniem, jeżeli udowodni, że majster się z nim źle lub niesprawiedliwie obchodzi, choćby to nie było poniewieraniem, uprawniającem ucznia do natychmiastowego wystąpienia.

34. Kto rozstrzyga spory ze stosunku roboczego? Sąd przemysłowy (np. w Krakowie, Lwowie, Bielsku), a gdzie takiego niema, sąd powiatowy. Każdy robotnik, także dzienny wy-

robnik i pracujący w przemyśle domowym ma tam się udać, nie do starostwa lub na policyę. Właściwym jest sąd przemysłowy w tej miejscowości, gdzie warstat się znajduje.

35. Kiedy wolno asesora wyłączyć? Jeżeli się ma uzasadnione podejrzenie, że asesor ten nie będzie bezstronnym. Ale należy to oświadczyć przed rozpoczęciem rozprawy.

36. Czy musi robotnik sam stanąć na terminie w sądzie przemysłowym? Adwokata wysłać nie może (w zwykłych sądach można), ale wolno dać się zastąpić przez towarzysza zawodu, jeżeli strona wykaże, że sama nie może stanąć lub bronić swych spraw.

37. Co się dzieje, jeżeli jedna ze stron nie przyjdzie na termin do sądu? W takim razie sąd przyjmuje za prawdziwe to, co podaje ta strona, która na termin przyszła i na podstawie tego wyda wyrok zaoczny. Zwykle więc w takim razie strona, która nie przyszła na termin, sprawę przegra. Jeżeli więc np. robotnik skarżył majstra o zapłatę, termin wyznaczono na godzinę 9-tą przed południem, a majster nie przyszedł, wówczas ma robotuik uczynić wniosek, by sąd majstra zaocznie zasądził.

38. Co się dzieje, jeżeli żadna strona nie przyjdzie? Jeżeli ani skarżący, ani skarżony nie przyjdzie, albo jeżeli np. skarżony przybył, a skarżący nie postawił żadnego wniosku, wtedy sprawa nie przepada, ale spoczywa na 3 miesiące. Po 3 miesiącach można sprawę na nowo podjąć.

39. W jakich wypadkach nie szkodzi, choćby strona na termin nie przyszła?

a) jeżeli nie doręczono jej wezwania na termin,

b) jeżeli wiadomo jest w sądzie, że strona

z powodu jakiegoś wypadku nieszczęśliwego lub innego nie mogła przybyć na termin.

Jeżeliby sąd nie wiedział o takiej przeszkodzie i odbył sprawę w nieobecności strony, w takim razie mimo to można jeszcze odnowić termin. Mianowicie jeżeli zaszła taka przeszkoda, której strona nie mogła przewidzieć, ani przed nią się ochronić (np. nagłe zasłabnięcie w drodze do sądu, zawalenie się mostu i t. d.), to można podać do sądu, by przywrócił termin do pierwotnego stanu i na nowo termin wyznaczył. Ale to tylko wtedy, jeżeli się to stało niespodzianie, bo jeżeliby się to było wcześniej stało, powinna była strona, choćby telegraficznie, prosić o odroczenie terminu, bo nie będzie mogła się stawić.

40. Czy na podstawie wyroku sądu przemysłowego można prowadzić egzekucyę? Można; trzeba poprosić w sądzie o stwierdzenie, że wyrok jest prawomocny, potem do sądu powiatowego tego miejsca, gdzie dłużnik mieszka, podać o egzekucyę. Można też ustnie prosić o egzekucyę.

41. Kiedy można rekurować od wyroku? W sprawach o mniej niż 100 koron tylko w rzadkich wypadkach, w sprawach większych zawsze, ale trzeba zrobić apelacyę w 14-stu dniach. W sądach przemysłowych nie trzeba do tego adwokata, ale może i adwokat zrobić i w drugiej instancyi, t. j. przed sądem obwodowym zastępować. W sądzie powiatowym musi apelacyę zrobić adwokat.

42. Czy do spraw w sądzie przemysłowym potrzeba dać stemple? Ani do skarg, ani do protokołów sądowych stempli się nie daje. Jedynie wyroki mają być ostemplowane i to jeżeli jest sprawa najwyżej o 100 koron, trzeba

dać stempel na 1 kor., jeżeli do 400 kor., stempel na 2 K 50 h. do spraw wyższych 5 kor.

43. Kiedy się można w sądzie wogóle uwolnić od stempli i innych kosztów?

Jeżeli ten, kto chce proces prowadzić jest biedny i nie może bez nadwerężenia niezbędnych środków utrzymania prowadzić procesu, wtedy udziela mu się prawa ubogich. Nie potrzebuje w takim razie płacić stempli ani innych należytości, np. doręczenia, ani kosztów komisyi, nawet co więcej, jeżeli to jest sprawa wielka, należąca do sądu obwodowego, gdzie bez adwokata nie można sprawy prowadzić, należy mu na jego żądanie wyznaczyć adwokata, który go ma bezpłatnie zastępować.

44. W jaki sposób wystarać się można o prawo ubogich? Trzeba wydostać świadectwo ubóstwa od zwierzchności gminnej. W tym celu najlepiej kupić w handlu papieru odnośny blankiet, a zwierzchność gminna po poprzedniem zbadaniu stanu majątkowego, jeżeli strona jest rzeczywiście ubogą, musi świadectwo wystawić. Jeżeliby burmistrz tego uczynić nie chciał, trzeba się żalić do wyższej władzy. Świadectwo to potwierdzić ma starosta. Robotnik prawie zawsze powinien dostać świadectwo, bo każdy jest biedny.

Jeżeli ten, który ma proces prowadzić, pozostaje pod opieką sądową, to świadectwo wystawia mu zamiast gminy sąd nadopiekuńczy.

Otóż chcąc uzyskać prawo ubogich, trzeba wnieść podanie do tego sądu, gdzie proces ma być prowadzony, świadectwo dołączyć i żądać udzielenia prawa ubogich. Jeżeli tedy chce się wnieść skargę, trzeba zarazem w skardze postawić ten wniosek i świadectwo dołączyć, a stempli w takim razie już do skargi dać nie potrzeba.

Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.

Utopienie. Nie należy topielca stawiać na głowie, tylko ułożyć go (o ile pora pozwala na wolnem powietrzu) na kanapie, ławce lub jakimbądź podłożu wyścielonem kocami lub ubraniem. Usta i gardło oczyszcza się dokładnie, przyczem należy palcami możliwie najgłębiej zachodzić, a szyję i klatkę piersiową uwalnia się od uciskających części ubrania. Podpierając głowę, obraca się chorego na bok, podaje mu się amoniaku lub esencyi salmiakowej do wąchania, łechta się gęsiem piórkiem gardziel, naciera się do ogrzania twarz i klatkę piersiową i oblewa się zimną wodą. Jeżeli mimo tych zabiegów oddechanie nie wraca, przystępuje się do sztucznego oddechania, które ma na celu naturalne ale chwilowo utracone wdechanie i wydechanie uzupełnić i na nowo przywrócić. Dzieje się to w dwojaki sposób:

1) Układa się ciało w położeniu brzusznem, podsuwa się zwiniętą w rulon chustę lub część odpowiednią ubrania pod pierś, a jedno z ramion pod twarz. W tem ułożeniu naciska się ręką równomiernie na grzbiet w okolicy międzyłopatkowej — obraca się ciało ostrożnie na bok a potem znowu w szybkiem tempie na brzuch. Te ruchy, przy których jeden z pomocników stale głowę podtrzymuje, powtarza się około 15 razy na minutę, obracając naprzemian ciało to w je-

dną, to w drugą stronę, przyczem się szczególną zwraca uwagę, by przy każdem położeniu brzusznem był wykonany nacisk na grzbiet. Równocześnie osusza ostrożnie jeden z pomocników ręce i nogi i uwalnia ciało od mokrego ubrania. Jeśli mimo to niema po kilku minutach oddechu,

2) układa się wówczas ciało na grzbiecie w położeniu nieco skośnem tak, że górna połowa ciała wyżej leży, podsuwa się pod głowę i kark rulon z ubrania lub chusty, wyciąga się język z ust i trzyma się go w tej pozycyi. Ten, który dalszemi próbami kieruje, staje teraz za głową topielca, chwyta oba jego ramiona tuż nad łokciami, pociąga je łagodnie ku górze po za głowę topielca i trzyma je przez dwie sekundy ku górze wyciągnięte, poczem je znowu opuszcza ku dołowi przyciskając je na końcu silnie ku bokom klatki piersiowej. Te ruchy naprzemian już to ku górze, już też ku dołowi obu ramion stosowane bywają w ilości 15 razy na minutę i to tak długo, póki pierwsze oddechy nie stają się widoczne. Skoro topielec tylko oddychać poczyna, pozostawia się go spokojnie w położeniu grzbietowem, a jedynem odtąd staraniem jest przysporzenie ciepła oraz podtrzymywanie krążenia krwi, co uskutecznia się w ten sposób, że się naciera członki w kierunku ku górze chustkami, układa się gorące flaszki na dołek podsercowy oraz nogi, otula się całe ciało derkami, i kładzie się do ciepłego łóżka. Po odzyskaniu zdolności połykania podaje się choremu od czasu do czasu przygrzaną nieco wodę z winem lub wódką, albo też kawę lub herbatę. Często dochodzi do dwóch i więcej nawet godzin, zanim chory w powyżej opisany sposób odzyskuje napowrót zupełną zdolność oddychania, z czego wynika, że nie należy prób zbyt wcześnie zaniechać. Ciepła kąpiel kończy zazwyczaj akcyę

ratunkową, ale kąpiel winna być stosowana tylko na wyraźne zlecenie lekarza.

Powieszenie i zduszenie. Przedewszystkiem rozwiązuje się sznur lub opaskę ściskającą szyję, jednak ostrożnie, by wiszące na niej ciało nie spadło. Następnie zanosi się powieszonego lub uduszonego w pozycyi siedzącej na wolne powietrze, a w razie przeszkody otwiera się drzwi i okna i uwalnia się go od uciskających części ubrania — na twarz i pierś stosuje się natryski zimną wodą — na głowę daje się zimne okłady, usta i gardziel oczyszcza się dokładnie, łechta się gardziel piórem gęsiem, pod nos podaje się amoniaku lub esencyi salmiakowej, a na łydki kładzie się papier gorczyczny. Szczotkuje się podeszwy, naciera się dolne części ciała wełnianemi chustkami albo spirytusem gorczycowym. Jeżeli mimo to oddechanie nie wraca, przystępuje się do sztucznego oddechania w sposób opisany przy utopieniu.

Uduszenie powietrzem szkodliwem. Uduszonego należy natychmiast wynieść na wolne powietrze. Jeśli czad lub uchodzący gaz świetlny są przyczyną nieszczęścia, otwiera się zaraz piec lub zatyka się rurę gazową, a uduszonego przenosi się do innego pokoju. Przy niemożliwości przenoszenia otwiera się na rozcież drzwi i okna. Jeżeli uduszony znajduje się w studni, kloace, szybie, kanale odchodowym lub innem podziemnem miejscu, należy wprzód zbadać, czy spuszczone światło płonące gaśnie. W wypadkach, gdzie się to dzieje, jest wstęp do tego miejsca tak długo wzbroniony, póki przez zapaloną słomę, spalony proch, wylaną w to miejsce wodę wapienną albo przez przewiew powietrzny nie oczyszczono możliwie tamże powietrza. Spieszący

z ratunkiem schodzi na dół z największą ostrożnością, okrywając usta i nos gąbką lub chustką napojoną wodą wapienną. Biodra opasane być winny sznurem służącym do wyciągania osoby z pomocą śpieszącej w chwili, gdyby się sama w niebezpieczeństwie znalazła. Skoro się już uduszony na wolnem znajduje powietrzu, układa się go na grzbiecie z podniesioną głową, oczyszcza się usta i gardziel, oblewa się twarz i głowę zimną wodą, stosuje się dalej zimne natryski na ciało i postępuje się następnie tak, jak przy powieszeniu lub utopieniu. Niestety, należą uduszenia (a raczej zatrucia) powodowane czadem do najczęstszych przypadków nieszczęśliwych. Brak dymu lub swoistego zapachu wprowadza często w błąd, że nie zamknięto zbyt wcześnie drzwiczek od pieca itp. Błąd taki wielu ludzi już nieraz życiem przypłaciło, gdyż czad tworzy się głównie z niedostatecznie spalonych węgli, przyczem się niekoniecznie dym w pokoju unosić musi. Najczęściej zabija on ludzi śpiących, jakkolwiek i na jawie często trująca zawartość czadu tak nagle ludzi nagabuje, że odnośna osoba czuje wprawdzie tępy ból głowy i wzrastające oszołomienie, nie może się jednak zdobyć na stanowczy krok, aby przed trucizną uciekać, tylko tracąc przytomność, popada w pozorną śmierć, a jeśli natychmiastowa pomoc jej nie uratuje, ginie niechybnie. Równie niebezpieczne, jak zbyt wczesne zamykanie drzwiczek od pieca, jest niedomykanie rury gazowej, co ze względu na wielkie już dziś rozpowszechnienie oświetlenia gazowego w mieszkaniach jest rzeczą nadzwyczajnie ważną. Niebezpieczeństwo uchodzącego gazu nie ogranicza się bowiem tylko na przestrzeń, w której znajduje się niedomknięta lub uszkodzona rura, ale jako gaz nadzwyczaj lotny, przedostać się on może także do przestrzeni

sąsiadujących i zagrażać śpiącym tu osobom. Do takich miejsc, w których przypuszczalnie uchodzący gaz się znajduje, nie wolno wchodzić ze światłem.

Zasypanie i zgniecenie. Wskazówki odnoszące się do wisielców mają i tu zastosowanie. Usta zasypanego należy w ten sposób oczyścić, jak to podano przy utopieniu.

Zamarznięcie. Zmarzniętego nie wolno wnieść do ogrzanego pokoju. — Uwalnia się ostrożnie ciało od ubioru na powietrzu lub też na zimnem miejscu i powleka się cienką warstwą śniegu tak, że tylko usta i nos zostają wolne. O ile nie ma pod ręką śniegu, wystarczają zimne mokre okłady. Z ciałem zamarzniętem należy się obchodzić nadzwyczajnie ostrożnie, gdyż kościec zamarznięty jest bardzo łamliwy. Skoro się członki stają znowu ruchliwe, stosuje się lekkie nacierania śniegiem lub zimnemi mokremi chustkami, a uzyskawszy w ten sposób trochę ciepła może chory być przeniesiony do zimnego pokoju i ułożony na nieogrzanem łóżku. Jeśli zamarznięty nie oddycha jeszcze, przystępuje się do sztucznego oddychania zupełnie tak samo, jak u utopionego. Ogrzewające trunki (czarna kawa, herbata, koniak) mogą być podane tylko w wypadkach postępującego polepszenia i to nadzwyczajnie ostrożnie i zwolna. Ratunek jest jeszcze często możliwy w przypadkach, kiedy zamarznięty już nawet kilka godzin w stanie zmarznięcia się znajdował.

Otrucie. Wybadać należy przedewszystkiem, jakiej użyto trucizny. Otrucia arszenikiem, fosforem, kwasami lub ługami powodują wymioty, silne bóle w żołądku i brzuchu; po kwasach i ługach mają wargi i usta wygląd spalony

(żółtawy, brunatnawy lub biały); po truciznach roślinnych następuje zazwyczaj utrata przytomności, chrapiący oddech a nawet bredzenie. 1. Otrucie arszenikiem. Jeśli bliższa apteka aniżeli lekarz należy posłać po „odtrutkę przeciw arszenikowi" i podawać takową co $^1/_4$ godz. 2 łyżki stołowe z gorącą wodą. W międzyczasie, poki środka jeszcze nie ma, staramy się pobudzić do wymiotów łechtaniem gardzieli piórkiem gęsiem, palcami lub też podawaniem ciepłej wody Podajemy również dużo kleistych i oleistych napojów albo też białko rozpuszczone we wodzie lub wodę wapienną. Jeżeli odtrutki wspomnianej dostać nie można, należy takową samemu sobie sporządzić według następującego przepisu. Rozpuszczamy 15 gramów witryolu żelaza we filiżance wrzącej wody, a 22 gramy węglanu sodowego (sody bicarbon.) albo 15 gramów potażu również we filiżance wrzącej wody. Oba rozczyny zlewa się następnie razem i miesza się dokładnie. Jeśli pod ręką mamy paloną magnezję, wówczas i takową użytkować możemy w ten sposób, że $7^1/_2$ gram. magnezyi rozmieszamy z litrem wody ciepłej i każemy na ciepło popijać. 2. Otrucie fosforem (zapałkami). Pobudzamy łechtaniem gardzieli lub podaniem ciepłej wody do wymiotów, — następnie podajemy rozcieńczony witryol miedzi (2%) albo mieszamy jedną część palonej magnezyi, 8 części wody chlorowej i 7 części wody zwyczajnej i każemy mieszaninę tę popijać, albo też używamy nieoczyszczonego olejku terpentynowego w ilości 10-ciu kropel w napoju kleistym co $^1/_2$ godziny, a prócz tego podajemy w ogólności jak najwięcej napojów kleistych. Unikać należy podawania tłustych lub oleistych substancyj, tak samo wystrzegać się należy mleka jako odtrutki, gdyż fosfor w nim

się rozpuszcza i łatwiej w tej formie do krwi wessany bywa. Jeśli niema wody chlorowej, wystarczy palona magnezya w zwyczajnej wodzie rozmieszana. 3. żrącymi kwasami mineralnymi (kwasem siarkowym, azotnym, solnym). Podaje się w wielkiej ilości wodę z paloną magnezyą, kredą lub wodę mydlaną i kleiki. 4. ługami. Stosowany bywa ocet rozcieńczony wodą w wielkiej ilości. 5. truciznami roślinnemi (Opium, pietrasznik plamisty, lulek, dzika jagoda, naparstnica, tytuń, grzyby i td.) Pobudza się chorego do wymiotów łechtaniem gardzieli i podawaniem ciepłej wody. Podaje się silnej czarnej kawy i stosuje się hegary z czarnej kawy. Naprzemian z kawą kwaskowate napoje (woda octowa, limoniada cytrynowa). Na głowę lodowe okłady, zimne oblewania ciała, a na dołek sercowy i łydki papier gorczycowy.

Uszkodzenia przez urazy zewnętrzne. Silny krwotok staramy się przedewszystkiem zatamować. Następnie opatrujemy ranę przeciwgnilnie i staramy się o odpowiednie ułożenie i przewiezienie uszkodzonego. Jeśli krew z rany tryska prądem, wówczas uszkodzona jest tętnica a krwotok zatamowany być musi między miejscem uszkodzonem a sercem. Uskuteczniamy to najlepiej zapomocą zaciskadła (turnikiet), które na tętnicę zakładamy, a w razie braku takowego uciskamy kciukiem bijącą tętnicę albo w miejscu uszkodzonem albo bardzo blisko tego miejsca, między niem a sercem, tak długo, póki tętnić nie przestaje. Ucisk taki trwać musi póty, póki się lekarz nie zjawi. Albo opasa się dotycząca część ciała opaską, wstęgą lub rzemieniem w odpowiedniem miejscu i podsuwa się w miejsce, gdzie tętnica się znajduje, kłębek lub coś podobnego. Po zatamowaniu krwotoku za-

wiązuje się ranę, oczyściwszy ją uprzednio płynami antiseptycznymi (3% karbol, 1% lysol, 1‰ sublimat itd.), w które zanurza się tamponiki watowe. Najstosowniejszy opatrunek na rany jest następujący: Posypuje się ranę delikatną warstewką jodoformu (pędzelkiem), nakłada się kilka razy zwiniętą gazę jodoformową, na to kawałek batystu Billrotha lub papieru gutaperkowego i grubą warstwę waty Brunsa i w ten sposób opatrzoną ranę zawiązuje się opaską (z płótna, kalikotu lub muślinu). Położenie, w jakiem się chorego przenosi, jest najlepsze grzbietowe z podniesioną górną częścią ciała. Przewiezienie uskutecznia się na noszach, które w danym wypadku sporządza się z 2 drążków i większego kawałka płótna. Podczas transportu należy uszkodzonej części ciała nadać położenie możliwie naturalne, pewne i niebolesne. — Zranionych bezprzytomnych i blado wyglądających układa się w położeniu poziomem z głową zwisającą ku tyłowi, t. j. niżej aniżeli reszta ciała i stosuje się zimne okłady. Pijawki mogą, zwłaszcza u dzieci, niebezpieczne krwotoki spowodować.

Oparzenia. 1. Przy paleniu się ubrania na człowieku należy zawsze pamiętać o dwóch rzeczach: pierwsze, że wszelki przewiew powietrza płomień roznieca, a następnie, że niebezpieczeństwo wzrasta w miarę posuwania się płomieni ku górze. 2. Wynika stąd, że należy natychmiast rzucić się na ziemię i przez obracanie się na podłodze płomień zdusić. Miękki dywan jest najlepszem podłożem a w danym wypadku spełnia ten sam cel obrus, zarzutka lub cokolwiek podobnego, co się ma pod ręką. Palący się woła o pomoc, nie śmie jednak uciekać z pokoju ani przybrać pozycyi stojącej. 3. Osoby na niebezpieczeństwo ognia

szczególnie narażone czynią najlepiej jeśli dla ostrożności ubrania piorą w słabym rozczynie cynku, ałunu lub sody. 4. Posyła się natychmiast po lekarza, kładzie się czemprędzej pacyenta do łóżka a pozostałości ubrania odcina się nożyczkami. 5. Okrywa się nader ostrożnie rany oparzelinowe gazą jodoformową, papierem gutaperkowym oraz watą Brunsa a następnie zakłada się na to opaskę. 6. Zimme okłady przyczyniają się wprawdzie do ulżenia boleści, ponieważ jednak nie jesteśmy w stanie stale w temperaturze zimnej je utrzymywać, przeto jest ból który po chwilowej uldze prawie następuje tem większy. Przy rozległych ranach oparzelinowych jest działanie zimne nawet z niebezpieczeństwem połączone. Główną rzeczą jest ogólny stan chorego, przeto należy w każdym przypadku szukać pomocy lekarskiej. 7. Na nadżarcia witryolem, ługiem oraz podobnymi żrącymi substancyami stosuje się opisany powyżej opatrunek na rany, przy zgęszczonym jednak witryolu należy wprzód na ranę większą ilość wody nalewać, by przez to resztki witryolu wprzód rozcieńczyć. Rany przez wapno powstałe opatruje się gazą jodoformową, papierem gutaperkowym i watą Brunsa.

Ukąszenia przez wściekłego lub o wściekliznę podejrzanego psa oraz węża.

Przy ukąszeniach przez psa wściekłego lub o wściekliznę podejrzanego należy ranę możliwie natychmiast zapuścić nalewką jodową (tinctura jodi, jodyna), a w braku tej 3% karbolem, 1% lysolem lub rozczynem sublimatu 1 na 1000. Wszelkie wypalanie żelazem, cygarem, zapałkami i tp. jest zupełnie niepotrzebne, bo pokąsanemu nic nie pomoże, zaś powstałe przy wypaleniu rany goją się zwykle długo i trudno. Nie

potrzebnem a raczej wprost szkodliwym jest z tych samych powodów oblewanie rany zgęszczonym karbolem, kwasem siarkowym, i tp. Przyczynia się tylko pokąsanemu ogromnych cierpień a nic nie pomaga na ukąszenie. Nie potrzebnem a nawet szkodliwem jest krępowanie np. ręki albo nogi sznurem, paskiem, chustką. Ranę po ukąszeniu należy natychmiast przemyć, czysto obwiązać i jechać natychmiast do zakładu szczepień Leczniczo Ochronnych przeciwko wodowstrętowi w Krakowie (ul. Lubicz l. 28), gdzie pokąsany będzie w odpowiedni, tylko w tym zakładzie wykonać się dający sposób, leczonym. Pobyt w zakładzie trwa od 10 do 16 dni zależnie od miejsca i rozległości rany. Najniebezpieczniejsze są rany w głowę zadane, potem rany w gołe ciało — najmniej zaś niebezpieczne rany zadane przez ubranie. W każdym jednak wypadku należy natychmiast jechać do Krakowa, bo każdy dzień zwłoki może niezmiernie dużo znaczyć w tej kuracyi!

W każdym razie należy wezwać lekarza.

Wskazówki co do oznak wścieklizny u psów. Wścieklizna pojawiająca się o każdej porze roku a wszczególności w lecie i nie oszczędzająca żadnej psiej rasy nie objawia się wcale wodowstrętem; wściekłe psy liżą i piją wodę, mleko oraz inne płyny. Niektóre psy nawet przez wodę pływały. Również mylne jest zdanie, że się wściekłemu psu zawsze piana z pyska toczy. Większość ma pysk zupełnie normalny — tylko niektóre psy mają pysk otwarty i spływa im śluz i ślina, ale nigdy piana — tak samo niesłuszne jest zapatrywanie, że wściekłe psy zawsze przed siebie pędzą z ogonem zagiętym między tylne nogi. Prawdziwe oznaki wścieklizny są następujące: 1. Zmiana dotychczaso-

wego zachowania się, smutek, zakradanie się w ciemne miejsca, albo niepokój, drażliwość, skłonność do kąsania i uciekania. Wiele opuszcza w pierwszych dniach choroby dom, ucieka jednak wraca po kilku dniach, jeżeli mu nic w drodze nie zajdzie. 2. utrata apetytu dla naturalnego pożywienia, natomiast pociąg do połykania innych rzeczy, jak ziemi, słomy, drzewa itd. 3. charakterystyczne ostre ochrypłe szczekanie. Wściekły pies nie szczeka kilkoma oderwanymi dźwiękami w rytmie po sobie następującymi, tylko uderza raz przeciągając ton długo i cienko, niektóre psy szczekają dużo inne znów mało — u pierwszych staje się głos ochrypły. 4. Skłonność do kąsania w większym stopniu innych zwierząt aniżeli ludzi, często nawet martwych przedmiotów. Jeśli pies wściekły pana swego jeszcze poznaje i skinieniu jego jest posłuszny, to mimo to nie boi się i jego pokąsać. 5. Zwisanie dolnej szczęki i otwarty pysk znachodzą się już to na początku choroby już też dopiero później. 6. Szybkie wychudnienie, zamglone oczy, jeżaste włosy, porażenie krzyża oraz tylnych odnóg należy już do objawów końcowych a najpóźniej od 8 do 9-ciu dni następuje śmierć.

Ciała obce w gardle. Zachodzi się śmiało palcami w gardło (gardziel) i szuka się ciała obcego. Jeżeli się to nie udaje, starać się należy o wywołanie wymiotów przez łechtanie gardzieli piórem gęsim lub podawanie ciepłej wody. Uderza się również płaską dłonią krótko ale silnie w grzbiet w okolicy międzyłopatkowej.

Porażenie prądem elektrycznym. Następuje przez przejście silnego prądu elektrycznego przez człowieka jużto z atmosfery (piorun), już

też z drutu przez który przechodzi ten właśnie prąd n. p. z drutów tramwajowych przerwanych lub drutów telefonicznych dotykających tramwajowych, z maszyn motorów elektrycznych itd. O ile prąd przechodzący przez człowieka jest dostatecznie silny a działanie jego następuje nagle, może powodować nawet śmierć natychmiastową. Wynika ztąd jak niebezpiecznie i groźną dla życia rzeczą jest dotykać przerwanych drutów tramwajowych nad ziemią zwisających. Również i nieumiejętne noszenie pomocy rażonym elektrycznością w chwili kiedy prąd przez nich jeszcze przechodzi, powodować może przykre następstwa dla ratujących. Ratując takich nieszczęśliwych, należy w pierwszem rzędzie usunąć działanie prądu przez przerwanie go na stacyi centralnej, przez usunięcie drutu od chorego lub chorego od drutu elektrycznego. Drut przeciąć można tylko nożyczkami izolacyjnymi (tj. dla przecinającego nieszkodliwemi) które się znajdują w każdym wozie tramwajowym. Nagą ręką bezwarunkowo dotykać nie wolno drutu przez który przechodzi prąd elektryczny, jeśli na gołej ziemi stoimy, bo prąd przez nas przechodzi do ziemi. Musimy albo drut usunąć za pomocą t. zw. złego przewodnika elektryczności tj. zapomocą suchego kija drewnianego, deski drewnianej suchej albo też rękami odzianymi w gumowe tak zw. izolujące rękawiczki (znachodzą się również w wozach tramwajowych), lub też ręką owiniętą w suche szmaty, w surdut, płaszcz itp. Taksamo nie wolno odciągając chorego od prądu dotykać się go bezpośrednio, lecz należy odziać rękę w suche szmaty lub gumową rękawiczkę. Chorego lub drutu dotknąć tylko wtedy możemy, jak staniemy na grubej suchej desce i w ten sposób oddzielimy się od ziemi. Izolo-

wani (oddzieleni) też jesteśmy stojąc na drewnianem krześle, wozie etc.

Pierwsza pomoc udzielona rażonemu prądem zależy od uszkodzenia jakiego doznał. Jeśli został powierzchownie poparzony, to postępujemy jak podano przy oparzeniach; jeśli prąd wywołał zwyczajne omdlenie, cucimy chorego w sposób również już poprzednio omówiony. Przy porażeniu mózgowem czyli apopleksyi worek lodowy na głowę, pijawki za ucho i posłanie po lekarza. Bardzo często wywołuje prąd elektryczny objawy uduszenia, a wtedy postępuje się jak przy uduszeniu z każdej innej przyczyny (stuczne oddechanie itd.)

Wskazówki dla członków kas brackich.

Zestawił Tadeusz Reger.

Ustawy odnoszące się do kas brackich. Już „Ogólna ustawa górnicza“ z 23 maja 1844, Dziennik praw państwa (Dz. pp.) Nr 146 w artykule X (§§ 210 do 214) zawiera nakaz, że każdy właściciel kopalni obowiązany jest, celem udzielenia wsparć potrzebującym pomocy górnikom, wdowom i sierotom po nich, do założenia własnej, samodzielnej kasy brackiej, lub też do przyłączenia się w tym celu do innej już istniejącej kasy brackiej. Bliższe szczegóły uregulowane zostały pierwotnie drogą rozporządzeń ministeryalnych i zawarte są w „Przepisach wykonawczych“ do ustawy górniczej, a mianowicie w § 103 tychże „Przepisów wykonawczych“.

Dopiero w 35 lat później wyszły ustawy, które strasznie zabagnioną i pogmatwaną sprawę kas brackich usiłowały bezskutecznie częściowo przynajmniej uporządkować. Najważniejszą jest ustawa z 28 lipca 1889 dz. pp. Nr 127 i nowela (czyli zmiana poprzedniej ustawy) z 17 września 1892 Dz. pp. 178, jakoteż nowela z 17 stycznia 1890 Dz. pp. Nr 14. Ciekawą jest nowela z 30 grudnia Dz. pp. Nr 3, z roku 1892, która została wprawdzie przez parlament uchwa-

lona i przez cesarza sankcyonowana, lecz w rzeczywistości nigdy w użycie nie weszła, a już we wrześniu tegoż roku 1892 została znowu przez inną nowelę zniesiona. Odnośnie do ubezpieczenia górników na wypadek choroby stosuje się do nich także częściowo „Ustawa ogólna o ubezpieczeniu robotników na wypadek choroby" z 30 marca 1886 Dz. pp. Nr 33. Nadto istnieją liczne rozporządzenia ministerstwa dla rolnictwa, z których najważniejsze są dwa z 11 września 1889, Dz. pp. Nr. 148 i 149.

Dla górników w kopalniach nafty w Galicyi obowiązują również wszystkie powyższe ustawy, jak to wyraźnie orzeka § 32 specyalnej ustawy z 17 grudnia 1884, ogłoszone w Dzienniku ustaw krajowych dla Galicyi Nr 35 z 1886.

Górnicy salinarni mają osobne fundusze pensyjne i ustawy o kasach brackich nie obowiązują co do nich.

Te wszystkie ustawy trzeba znać, aby wiedzieć,

Jakie prawa ma górnik w kasie brackiej? Kasa bracka obowiązana jest udzielać górnikowi pomocy i zasiłku w razie choroby, pensyi na wypadek niezdolności do pracy, powstałej wskutek kalectwa lub starości, w razie śmierci członka musi kasa bracka wypłacić rodzinie zmarłego zasiłek na koszta pogrzebu, a pozostałej po nim wdowie i dzieciom należy się pensya; w razie wystąpienia z kasy brackiej należy się członkowi przypadająca na niego część funduszu zasobowego. Nadto mają górnicy prawo brać udział w zarządzaniu kasą bracką.

Członkowie kasy brackiej dzielą się: na pełnouprawnionych i mniej uprawnionych.

Pełnouprawnionymi członkami, to jest takimi, którzy muszą być ubezpieczeni na wypa-

dek choroby, kalectwa, na starość, dla wdów i sierót, są wszyscy robotnicy i robotnice, dozorcy, uczniowie, wolontaryusze, którzy stale są na kopalni zatrudnieni.

Mniej uprawnionymi członkami, którzy ubezpieczeni są tylko na wypadek choroby lub kalectwa, są robotnicy chwilowo tylko na kopalni zatrudnieni (przy budowie kolei, budynków, monterzy przy ustawianiu maszyn i t. p.) jakoteż urzędnicy, mający stałej pensyi po nad 2400 kor. rocznie, jeżeli w inny sposób postarano się o ich ubezpieczenie na starość.

W czasie choroby obowiązaną jest kasa bracka udzielać swoim członkom, przynajmniej przez pełne **20** tygodni, pomocy lekarskiej, to jest lekarza i apteki, a nadto zasiłku pieniężnego. Zasiłek ten powinien wynosi **60** procent normalnego zarobku, to jest powinien chory dostać tyle razy po 60 halerzów, wiele koron wynosił jego „normalny" zarobek. Jednakowoż ten „normalny" zarobek zawsze ustanawiają władze polityczne i górnicze znacznie niższy od zarobku rzeczywistego, a nadto statuta kas brackich z góry wyznaczają zazwyczaj (wbrew ustawie), wiele każda kategorya górników ma dostać owego zasiłku. Wskutek tego wynosi on często mniej, niż jedną koronę dziennie! Należy usilnie dążyć do zmiany statutu, pod tym względem, aby on odpowiadał ustawie.

Na szpital wolno potrącać z zasiłku tylko połowę; drugą połowę musi gotówką dostać na życie rodzina chorego, leżącego w szpitalu.

Rodziny górników nie są ubezpieczone na wypadek choroby; ale przy wielu kasach brackich istnieją osobne w tym celu fundusze lub też tak zwane „kasy chorych pomocnicze" dla ubezpieczenia familii.

Dodatek na koszta pogrzebowe, które wypłaca kasa bracka rodzinie zmarłego, nie powinien wynosić mniej, aniżeli dwadzieścia razy tyle, wiele wynosił normalny zarobek zmarłego. Tymczasem statuta kas brackich zawierają z reguły stałe taksy dla tego dodatku na koszta pogrzebowe, i zawsze są jaskrawem pokrzywdzeniem rodzin po zmarłych górnikach.

Prowizya dla kalek. Jeżeli gónik dozna przy pracy takiego skaleczenia, że stanie się zupełnie do pracy górniczej niezdolnym, ma prawo do pensyi, która nie śmie wynnsić mniej, aniżeli **200 Koron** rocznie dla robotników a **100 Koron** rocznie dla robotnic. Gdzie organizacya robotników jest silna a kasa bracka jest bogatsza, sama prowizya ta może wynosić więcej nawet.

Prowizyoniście wolno zarobkować. Dawniej przyznawano prowizyę tylko tym, którzy byli już zupełnie i trwale do żadnej pracy niezdolni. Lecz przed dwoma laty najwyższe władze górnicze i sądowe orzekły, że już ten, który wkutek kalectwa doznanego przy pracy stał się niezdolny do pracy zawodowej jako górnik, ma prawo do prowizyi dla kalek (nie dla starców i inwalidów). Wolno więc prowizyoniście pracować i zarabiać, a to tem bardziej, że prowizya nigdy nie wystarcza na życie, bo jest po prostu żebracza. Dlatego też kaleka może spokojnie żądać wydania mu jego książki roboczej, a jeżeli tylko nie weźmie odprawy (Abfertigung), to prawa swego przez to nie straci.

Ilość lat pracy na kopalni i członkowstwa w kasie brackiej nie odgrywa żadnej roli w sprawie uzyskania prowizyi zpowodu kalectwa. Natomiast, kto był dłużej członkiem ma

prawo często do prowizyi wyższej, aniżeli 200 koron rocznie. Ile to podwyższenie wynosi, i kiedy ono następuje, to oznacza statut każdej kasy inaczej.

Pensyę dla starców i inwalidów mają prawo pobierać członkowie kasy brackiej, którzy wskutek starości lub choroby stali się zupełnie do pracy niezdolni.

Przynajmniej pięć lat pełnych musi zwykle być górnik członkiem kasy brackiej, zanim ma prawo żądać pensyi na starość lub dla inwalidów, chociaż ustawa nic pod tym wzgiędem nie postanowiła a „statut wzorowy", opracowany przez ministerstwo rolnictwa w 1899 roku oznacza tę kadencyę, czyli czas wyczekiwania, tylko na trzy lata. Pensya ta wynosi po pięciu latach co najmniej 200 koron rocznie i zwykle wzrasta ona potem w miarę lat służby. Szczegóły określa bliżej statut.

Wdowy i sieroty po członkach albo prowizyonistach kasy brackiej mają prawo do prowizyi.

Prowizya wdowy wynosić musi przynajmniej trzecią część tej prowizyi, do której miał prawo jej zmarły mąż. W razie śmierci męża wskutek wypadku przy pracy ma wdowa stanowczo prawo do prowizyi, choćby mąż jej pracował był tylko jedną godzinę na kopalni. Jeśli mąż jej umarł jednakowoż wskutek choroby lub starości, to czasami statut wymaga, aby był członkiem przedtem 3 lub 5 lat chociaż i tu ustawa żadnej kadencyi nie wymaga. W takim razie należy się jednak wdowie odprawa, której wysokość oznacza statut. Wdowa ma prawo pobierać prowizyę aż do śmierci swej lub do ponownego zamążpójścia. W razie ponownego zamążpójścia traci prowizyę, lecz ma prawo do odprawy stosującej się do jej

wieku, zwykle w sumie równającej się dwuletniej prowizyi.

Prowizya sierót. Ustawa mówi, że sierotom „ślubnym" należy się do 14 roku życia renta, i to sierotom bez ojca przynajmniej szósta część, sierotom bez ojca i bez matki przynajmniej trzecia część prowizyi ojca. Ogólna suma prowizyi, pobieranej przez wdowę i sieroty razem nie śmie przekraczać trzech czwartych prowizyi zmarłego. W wielu kasach brackich wywalczyli sobie górnicy już tyle, że także sieroty „nieślubne" mają te same prawa i że rentę pobierają sieroty do 16 roku życia.

Zwrot funduszu rezerwowego. Jeżeli górnik opuszcza pracę na kopalni, w takim razie ma on prawo do pewnej cząstki funduszu zapasowego czyli rezerwowego. Cząstkę tę oznacza zarząd kasy brackiej, stosownie do tego, jak długo górnik był członkiem jej i jak bogatą jest kasa bracka. Przedewszystkiem cząstkę tę zatrzymuje kasa bracka przez rok u siebie i jeżeli górnik wstąpi do pracy na innej kopalni, odsyła ten fundusz rezerwowy do tamtejszej kasy brackiej. W ten sposób górnik nie traci zwykle nic z nabytych poprzednio praw. Jeżeli robotnik nie chce być więcej górnikiem, to po roku może żądać wypłacenia mu do ręki owego funduszu. Według ustawy może kasa bracka wydać robotnikowi ten fundusz tylko wtedy, jeżeli on nieprzekracza 100 kor., w przeciwnym razie pieniądze te muszą być złożone w pocztowej kasie oszczędności, względnie w depozycie sądowym na procenta, a robotnik może je otrzymać dopiero, gdy wykaże świadectwami lekarskimi i od gminy, że jest do pracy już niezdolny, lub po śmierci jego wydaje się te pieniądze jego spadkobiercom. Tak nakazuje ustawa. Obecnie jednak wiele kas brackich uzy-

skało już zezwolenie władz górniczych na wypłacanie górnikom funduszu zasobowego, choćby on wynosił nawet 300 koron, albo wogóle bez żadnego ograniczenia. Rok „zastrzeżony“ musi jednak przedtem upłynąć w każdym razie od chwili wystąpienia z pracy w górnictwie.

Rodzice ani rodzeństwo, to jest ojciec, matka, brat ani siostra nie mają nigdy ani prawa do prowizyi ani też do żadnych zwrotów lub odszkodowania po zmarłym lub zabitym członku kasy brackiej. Tylko na koszta pogrzebu mogą oni dostać zasiłek, o którym była mowa na początku.

Premia za ubezpieczenie, czyli wkładka do kasy brackiej zależy od wielkości kasy, jej zasobów, od wysokości świadczeń udzielanych członkom, od wieku członka i żony jego i od lat służby. Dlatego nie można ani w przybliżeniu oznaczyć tu jej wysokości. Ustawa postanawia, że połowę premii za ubezpieczenie obowiązkowe ma płacić przedsiębiorca. Dlatego też przedsiębiorcy stawiają zawsze taki zacięty opór przeciwko jakimkolwiek ulepszeniom w kasie. Ponieważ wiele kas brackich jest pasywnych, to znaczy ich zasady nie odpowiadają potrzebom obecnym i zobowiązaniom na przyszłość, więc górnicy muszą osobno płacić jeszcze wkładkę na ulepszenie czyli uzdrowienie (sanowanie) kasy brackiej.

Dobrowolne ubezpieczenie. Celem uzyskania większej prowizyi dla siebie lub swej rodziny, wolno członkom za zgodą zarządu kasy brackiej, ubezpieczyć się w niej osobno jeszcze, lecz wówczas muszą oni całą podwyższoną premię sami opłacać.

Górnikowi, który wystąpił z pracy na kopalni, wolno pozostać nadal członkiem kasy brackiej,

ale musi całą wkładkę (to znaczy p o d w ó j n ą) sam opłacać.

Sąd polubowny. Wszystkie spory między członkami a kasą bracką załatwia Sąd polubowny. W siedzibie każdego urzędu rewirowego górniczego istnieje Sąd polubowny dla kas brackich, składający się po połowie z wybieranych zastępców kas brackich i zastępców właścicieli kopalń, powołanych przez przewodniczącego, którego mianuje rząd z grona urzędników państwowych, zazwyczaj sędziowskich. Skarga do Sądu polubownego nie podlega ż a d n y m o p ł a t o m, musi być napisana d w a razy i w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach sądowi przedłożona. O d w o ł a n i a się, czyli rekursu od wyroku Sądu polubownego n i e m a.

Samorząd kasy brackiej jest bardzo lichy. Zarząd kasy brackiej składa się z zastępców członków wybieranych na walnem zgromadzeniu i z mianowanych przez właściciela kopalń jego mężów zaufania. Zastępców członków musi być wprawdzie d w a r a z y t y l e, ile jest mianowanych przez właściciela członków zarządu, jednakowoż przewodniczącego n i e w y b i e r a z a r z ą d s o b i e s a m, ale mianuje go właściciel kopalni, który również mianuje sam wszystkich urzędników kasy brackiej, z wyjątkiem lekarzy, których mianuje, to jest ustanawia zarząd. Przewodniczący ma nieograniczone niemal prawo „veta“, to jest prawo unieważnienia uchwał zarządu. Przeciwko postanowieniom przewodniczącego, jak wogóle przeciwko uchwałom zarządu można rekurować do władz górniczych, a jeżeli chodzi o zasiłek lub o rentę, to należy skarżyć do sądu polubownego. Bliższe postanowienia co do składu zarządu i walnego zgromadzenia, jakoteż co do zakresu ich działania postanawia statut.

Statut kasy brackiej jest wogóle najważniejszy i rozstrzyga o wszystkiem, ustawa bowiem jest niedostateczna i pozostawia wiele luk, które przedsiębiorcy zbyt często wyzyskali na szkodę górników, ograniczając do niemożliwości i tak skromne ich prawa. Kasy brackie są wogóle instytucyami przestarzałemi i zupełnie niewystarczającemi, które ograniczają tylko swobodę ruchu robotników, nie przynosząc im żadnych poważnych korzyści. Dlatego też uświadomieni i zorganizowani górnicy od dawna wołają: Precz z kasami brackimi! Dajcie nam powszechne ubezpieczenie dla wszystkich robotników jednolite na wypadek choroby, kalectwa i na starość, dla wdów i dla sierót.

KALENDARZYK PARTYJNY.

Adresy dla Galicyi:

Listy i przesyłki dla Komitetu Wykonawczego i dla Archiwum partyjnego należy adresować: Dr. Emil Bobrowski, Kraków, Plac Matejki 9.

Adresy Komitetów obwodowych:

krakowskiego: Szczepan Kurowski, Podwale 12.

lwowskiego: Artur Hausner, „Głos robotniczy“, Pasaż Mikolascha.

śląskiego: Dr. Ryszard Kunicki, Frysztat.

przemyskiego: Dr. H. Liebermann, Przemyśl.

stanisławowskiego: Stanisł. Kochański, Stanisławów, Pow. Kasa chorych.

Adresy dla Śląska:

Sekretaryat Unii górników w Austryi, Ostrawa Morawska, ul. Hasnera 4.

Sekretaryat zawodowy dla Śląska, Bielsko, Plac na Blichu 2.

Sekretaryat zawodowy dla Moraw północnych, Ostrawa Morawskaul. Hasnera 4.

Sekretaryat P. P. S. D. na Śląsku: Tow. dr. Ryszard Kunicki, lekarz we Frysztacie na Śląsku.

Przewodniczący komitetetu obwodowego P. P. S. D. na Śląsku i przewodniczący komisyi prasowej „Robotnika Śląskiego“: Tow. Paweł Lazar, stolarz, Cieszyn, ul. Przykopa 56.

Kasyer komitetu obwodowego P. P. S. D. na Śląsku: Tow. Jan Tereszkiewicz, zecer, Cieszyn, ul. Garncarska 7.
Redakcya „Robotnika Śląskiego“, Cieszyn, ul. Niemiecka 28.
Administracya „Robotnika Śląskiego“, Cieszyn, ul. Wiaduktowa 20.
Redakcya „Górnika“, Cieszyn, ul. Niemiecka 28.
Administracya „Górnika“, Ostrawa Morawska, ul. Hasnera 4.
Komisya prasowa „Górnika“: przewodniczący tow. Wojciech Boda, Ostrawa Morawska, ul. Hasnera 4.

Prasa partyjna.

„Naprzód“. Wychodzi codziennie o godzinie 6-tej wieczór. Prenumerata miesięczna 2 kor. W Krakowie bez odsyłki 1 kor. 60 hal. Prenumerata tygodniowa w Krakowie 40 hal. Numer pojedynczy 8 hal. Redakcya i Administracya: Kraków, ul. Sławkowska 29. Telefon Redakcyi Nr. 360, Administracyi Nr. 624. Dział inseratowy: ul. Poselska 15.

„Prawo Ludu“. Wychodzi co tydzień. Prenumerata roczna 4 kor. Numer pojedynczy 8 hal. Adres Redakcyi i Administracyi: Kraków, ul. Sławkowska 29.

„Latarnia“. Misye socyalistyczne dla ludu roboczego. Miesięcznik o 32—36 str. druku. Numer pojedynczy 6 hal. Adres Redakcyi i Administracyi: Kraków, ul. Sławkowska 29.

„Kolejarz“. Organ galicyjskich kolejarzy. Dwutygodnik. Rocznie 6 kor. Numer pojedynczy 30 hal. Adres Redakcyi i Administracyi: Lwów, ul. Gródecka 95.

„Robotnik śląski“. Tygodnik. Rocznie 6 kor. Numer pojedynczy 10 hal. Adres Redakcyi: Cieszyn, ul. Wiaduktowa 20.

„Górnik“. Organ Unii górników w Austryi. Wychodzi w 2, 3 i 4 środę w miesiącu. Rocznie 4 kor. 40 hal. Numer pojedynczy 10 hal. Adres Redakcyi: Cieszyn, ul. Niemiecka 28. Adres Administracyi: Ostrawa Mor., ul. Hasnera 4.

„Głos robotniczy“. Tygodnik. Rocznie 1 kor. 40 hal. Numer pojed. 12 hal. Adres Redakcyi i Administracyi: Lwów, Pasaż Mikolascha I. p.

„Promień“. Organ socyalistycznej młodzieży polskiej. Miesięcznik. Rocznie 4 kor. 60 hal. Numer pojedynczy 4 hal. Adres Redakcyi i Administracyi: Lwów, Miłkowskiego 11.

„Ognisko“. Czasopismo dla spraw drukarskich. Wychodzi 5, 15 i 25 każdego miesiąca. Rocznie 4 kor. Adres Redakcyi i Administracyi: Lwów, ul. Łyczakowska 14.

„Robotnik krawiecki“. Dwutygodnik. Rocznie 2 kor. 40 hal. Adres Redakcyi i Administracyi: Lwów, ul. Wałowa 20.

Związki zawodowe w Austryi.

Robotnicy dawno poznali, że jedynie przy pomocy silnej i karnej organizacyi dadzą się uzyskać lepsze warunki bytu i dlatego poczęli się garnąć do zawodowych organizacyj. Organizacye te, początkowo z niedowierzaniem a nawet pewnego rodzaju niechęcią przyjęte, nie wyłączając nawet naszej partyi, która obawiała się rozdrobnienia sił zorganizowanych w politycznej organizacyi, wzrosły w ostatnich latach w olbrzymią siłę, torującą drogę tak politycznemu jak i ekonomicznemu rozwojowi proletaryatu. Dziś przed tą siłą drżą fabrykanci a robotnicy sami, im lepiej zorganizowani, tem lepsze warunki bytu zdobywają. Organizacye zawodowe doprowadziły do niebywałych rezultatów, np. w Wiedniu w fabrykach — z wyjątkiem kilku gorzej zorganizowanych — przyjmuje przedsiębiorca tylko zorganizowanego robotnika, a to na żądanie robotników samych, posługując się przy tem pośrednictwem pracy organizacyi danej branży. Ażeby przedstawić olbrzymi rozwój organizacyj zawodowych w ostatnich latach, podajemy poniżej kilka dat, które wymownie świadczą o sile tychże.

W roku 1899 miały wszystkie organizacye zawodowe razem wzięte ogólnego przychodu 2.049.219·54 K, zaś ogólnego wydatku 1.910.031·68 kor., pozostała zatem nadwyżka w wysokości 139.187·86 K. Oprócz tego wynosiła wartość inwentarza 130.700·00 kor., a wartość biblioteki (146.493 tomów) 408.087·90 koron. Na same zapomogi dla bezrobotnych wydano w tym roku 268.003·81 (15·5 % ogólnego rozchodu(, na zapomogi w podróży 77.486·92 koron (4·4 % ogóln.

rozch.). Resztę wydatków obejmują zapomogi dla chorych, inwalidów, koszta pogrzebów, doraźne zapomogi, obrona prawna i inne. Członków liczyły te organizacye z końcem roku 1899 157.773, z tego 148.567 mężczyzn i 9206 kobiet, a odbyto w przeciągu roku 8345 zebrań towarzyskich, 5231 poufnych i 760 wolnych zgromadzeń ludowych. Prasa zawodowa liczyła 36 pism o ogólnym rocznym nakładzie w 4.624.340 egzemplarzach, a wydano na nią 369.944 kor. Biura pośrednictwa w pracy dostarczyły tejże w ciągu roku 12.349 członkom.

O ile organizacye zawodowe postąpiły naprzód wykażą następujące daty:

W roku 1905 wynosił ogólny przychód organizacyj zawodowych 4.641.726·81 koron, zaś ogólny rozchód 3.829.751·41 koron. Oprócz tego istnieje fundusz strejkowy, a wkładki wynoszą od 5 hl. do 1 korony tygodniowo. Z tego funduszu wydano w r. 1905 na wsparcia dla prześladowanych za należenie do organizacyi **46.476·81** koron, a na zapomogi dla strejkujących 1.118.371·14 koron. Sam lokaut stolarzy w r. 1905 w Wiedniu kosztował 377.749·33 koron.

Dalej wydano w tym roku na zapomogi dla bezrobotnych 733.915·88 koron (19·17 % og. roz.), zapomogi dla podróżujących wynosiły 118.154·32 koron (3·08 % og. roz.).

W ostatnich 5 latach (od 1901—1905) wynosił ogólny przychód 15.824.082·01 koron, zaś rozchód 13.981.600·00 koron. W przeciągu tych to 5 lat wydano na zapomogi dla bezrobotnych **2.529.923·75** koron, zaś wsparcia w czasie podróży wynosiły **565.956·33** koron.

Członków liczyły zawodowe organizacye z końcem 1905 roku **443.099!**

Pocieszającym faktem jest znaczny i stały

przyrost kobiet W roku 1905 przystąpiło do organizacyi „tylko“ 15.437 kobiet.

Galicya liczyła z końcem 1905 roku 8.017 zawodowo zorganizowanych robotników, z tego 7.907 mężczyzn i 110 kobiet, a zatem 2·48 % ogólnej sumy zorganizowanych. Rozumie się, że cyfra ta obecnie jest o wiele większą.

Prasa zawodowa liczy obecnie 75 pism: z tego 40 niemieckich, 29 czeskich, 5 polskich i 1 włoskie, o ogólnym jednorazowym nakładzie 331.930 egz., a koszta wydawnictwa wynosiły w ubiegłym roku 566.857·90 koron, zatem 3·39 % ogólnego rozchodu. Na 100 robotników przypada w Galicyi 7, w Czechach 11, a w Wiedniu 30 zawodowo zorganizowanych.

Ogólny stan majątkowy organizacyj zawodowych wynosi **5.387.326·19** koron. Z tego przypada na drukarzy 2.400.0 0, metalowców 450.000, kapeluszników 367.000, litografów 272.000, budowlanych 206.000, drzewnych 181.000, tkackich 142.000, piekarzy 106.000, introligatorów 106.000, odlewaczy 105.000, funkcyonaryuszy kas chorych 94.000, górników 86.000, kolejarzy 79.000, skórnych 45.000, pomocników drukarskich 42.000, urzędników prywatnych 42.000, papierowców 40.000, krawców 40.000 koron i t. d.

Cyfry te są dostatecznym dowodem tego, że robotnik poznał swą siłę, że nie da się dalej tumanić różnorodnym „przyjaciołom“ ludku, że nie wolno go bagatelizować! Z dnia na dzień, z roku na rok wzrasta potężna armia wydziedziczonych, wyzutych z praw, oplwanych blagierami i szujami politycznymi, wyzyskiwanych nieludzko kapitałem, nowocześnie, bezkarnie maszynami mordowanych... Co dzień, co godzina to większa gromada!

I czuć szybko zbliżający się koniec kapitalu, nadchodzi „dzień zapłaty!“

Adresy centralnych związków zawodowych.

Ogólno-państwowa komisya zawodowa, Wiedeń VI/1, Mariahilferstrasse 89a.
Związek piekarzy, Wiedeń VII/1, Kandlgasse 12.
Związek robotników budowlan., Wiedeń VII/3, Neustiftgasse 68.
Związek pomocników budowlan., Wiedeń VI/2, Schmalzhofstrasse 17.
Unia górnicza, Turn koło Cieplic (Czechy), Kulmerstrasse 78.
Rzeźbiarze, Wiedeń VI/2, Schlossgasse 2.
Zawodowe stowarzyszenie robotników browarowych, Wiedeń V/2, Spengergasse 36.
Związek introligatorów, Wiedeń V/I, Rüdigergasse 5.
Związek drukarzy i odlewaczy czcionek, Wiedeń VII/1, Zieglergasse 25.
Zawodowe stowarzyszenie dacharzy, Wiedeń VII/2, Fallgasse 1.
Związek tokarzy drzewnych, Wiedeń VI/2. Königseggasse 10.
Kolejarze (Ogólne zawodowe stowarzyszenie i obrony prawnej), Wiedeń V/1, Zentagasse 5.
Związek metalowców, Wiedeń V/2, Kohlgasse 27.
Zawodowe stowarzyszenie fryzyerów i golarzy, Wiedeń VI/2, Königseggasse 10.
Centralne stowarzyszenie odlewaczy, Wiedeń VIII/2, Lerchenfeldergürtel 58.
Centralne stowarzyszenie robotników szklarskich, per Franciszek Grundmann, Tannenwald, Czechy.

Stowarzyszenie robotników handlowych transportowych, Wiedeń VI/1, Kasernengasse 14.
Zawodowe stowarzyszenie rękawiczników per Hermann Stolc, Praga I, ul. Karpia 56.
Stowarzyszenie robotnic domowych (chałupnic), Wiedeń XIV/1, Neubaugasse 50.
Związek robotników drzewnych, Wiedeń V/1, Margarethenstrasse 112.
Związek kapeluszników i robotników filcu, Wiedeń VIII/2, Lerchengasse 13.
Związek pomocników handlowych, Wiedeń I/1, Nellhorgasse 15.
Związek funkcyonaryuszy kas chorych, Wiedeń VI/2, Königseggasse 10.
Ogólno państw. stow. zaw. kuśnierzy, Wiedeń VI/1, Mariahilferstrasse 13.
Stowarzyszenie zawodowe kowali miedzi, Wiedeń XX/2, Leithagasse 22.
Związek robotników przemysłu spożywczego, Praga I, ul. Tyńska 631.
Zawodowe stowarzyszenie robotników skórnych, Wiedeń XII/1, Griesshofgasse 5.
Związek malarzy i lakierników, Wiedeń VIII/1, Kronenthalergasse 10.
Stowarzyszenie zawod. maszynistów i palaczy, Wiedeń VI/1, Magdalenenstrasse 65.
Związek robotników młynarskich per J. Beer, Schwechat 59, koło Wiednia.
Zaw. stow. modelistów, Wiedeń VI/2, Webgasse 17.
Związek robotników zajętych w przemyśle papierowym, chemicznym i towarów zapalnych, Wiedeń VI/1, Gumpendorferstrasse 62.
Związek robotników porcelany per Franciszek Palme, Fischern 329, koło Karlsbadu.
Zawodowe stowarzyszenie rymarzy, siodlarzy i torebkarzy, Wiedeń V/2, Arbeitergasse 25.
Zawodowe stow. kowali, Wiedeń VIII/2, Florianigasse 58.

Związek krawców, Wiedeń VI/2, Königseggasse 10.
Związek szewców, Wiedeń VI/2, Königseggasse 10.
Zawodowe stowarzyszenie cholewkarzy, Wiedeń VII/1 Kandlgasse 46.
Koło zecerów, Wiedeń VII/1, Zieglergasse 25.
Stowarzyszenie zawod. litografów, Wiedeń VI/1. Dreihufeisengasse 11 (restauracya).
Zawodowe stowarzyszenie kosiarzy per Franciszek Bucheder w Lahrendorfie koło Waidhofen a/Ybs, Dolna Austrya.
Związek kamieniarzy, Wiedeń VI/2, Schmalzhofgasse 17.
Zaw. stow. robotników i robotnic tytoniowych per F. Patermann, Wiedeń XI/1, Thaliastrasse 77.
Unia robotników tkackich, Wiedeń VI/1, Kasernegasse 18.
Związek bednarzy, Wiedeń V/2, Schönbrunnerstrasse 112.
Zawodowe stowarzyszenie złotników i kleparzy złota i metali, Wiedeń VI/2, Schmalzhofgasse 10.
Unia wszystkich w przemyśle cegielnianym zajętych robotników w Austryi, Inzensdorf koło Wiednia, Triesterstrasse 49
Związek cieśli per J. Wesely, Wiedeń VI/2, Königseggasse 10.
Zawodowe stowarzyszenie cukierników, Wiedeń VI/1, Dreihufeisengasse 11 (restauracya).
Unia górników w Austryi, Tyrnowany koło Cieplic (Czechy), ul. Chlumska 27.
Sekretaryat Unii górników w Austryi, Ostrawa Morawska, ul. Hasnera 4.

ŚWIADCZENIA
STOWARZYSZEŃ ZAWODOWYCH

Zawód	Wysokość wkładek tygodniowych i wpisowego		Zapomoga w czasie podróży	Zapomoga w czasie bezrobocia	Zapomoga w czasie choroby	Zapom. dla inwalid.	Odprawa pośmiert.	Zapom. nadzw.
	mężczyzn	kobiet						
Browarnicy	Wpisowe 60 hal. Wkładka 40 i 20 hal. tygodniowo	—	Po 26 tygodn. 1 kor. dziennie przez 8, 10 i 12 tygodni w roku	Po 52 tygodn. 1 kor. dziennie przez 8, 10 i 12 tygodni w roku; 20 kor. dodatek na przesiedlenie się.	—	—	—	Wypadkowo
Ceglarze	Wpisowe I. kl. 1 kor. II. kl. 50 hal. Wkładka I. kl. 52 hal. II. kl. 42 hal. tygodniowo.	jak u mężczyzn	jednorazowa zapomoga 2 lub 3 kor.	Po 1 roku I. kl. 5 kor., II. kl. 3 kor. tygodniowo przez 5 tygodni w roku	—	—	—	—
Cieśle	Wpisowe 50 hal. Wkładka I. kl. 30 h. II. kl. 20 hal. tygodniowo w czasie od 1. marca do 15. grudnia przez pozostałe 10 tygodni wkładka wynosi 10 hal.	—	Po 3 miesiącach każdy odjeżdżający i przyjeżdżający otrzymuje 1 kor.	Po 1 roku 6 kor. tygodn. przez 4 tygodnie w roku	—	—	—	Wypadkowo

Cukiernicy	Wpisowe 40 hal. Wkładka tygodniowa 40 hal.	Wpisowe 40 hal. Wkładka tygodniowa 24 h.	Po 26 tygodn. 4 hal. za kilom. do wysokości 20 do 40 koron w roku	Po 26 tygodn. 12 kor. dla mężczyzn, 6 kor. dla kobiet przez 2 do 8 tygodni w roku.	—	—	I. kl. po 104 tyg. 40 kor., po 208 tyg. 60 kor. II. po 104 tyg. 30 kor., po 208 t. 40 k.	—
Drukarze	Wpisowe 6 kor. Wkładka 1 kor. 30 h. do 1 kor. 70 hal. tygodniowo	—	Po 6 tygodniach 1·20 kor. dziennie przez 180 dni w roku	Po 52 tygodn. 2 kor. dziennie przez 100 dni w roku. Koszta przesiedlenia do 70 k.	1·80 kor. dziennie przez 365 dni; 1·20 kor. dziennie po upływie tych dni.	Stosownie do czasu członkowstwa 8 do 13 kor. tygodniowo	Stosownie do członkowstwa 60 do 400 kor. Zapomoga dla sierót 4 i 8 kor.	Wypadkowo
Drzewni	Wpisowe 25 hal. Wkładka 52, 46, 40 i 34 hal. tygodn.	Wpis. 20 h. Wkładka 17 i 25 hal. tygodniowo	Po 1 roku 3 i 2 hal. za kilom. stosownie do klasy	Po 1 roku stosownie do klasy 6, 7, 8, 10, 12 i 14 kor. tygodn. przez 5 do 6 tygodni w roku.	Po 1 roku stosownie do klasy 90 hal. (dla kobiet 50 h.) przez 84 dni w roku	—	Po 1 roku 40 kor. (dla kobiet 30 kor.)	Wypadkowo

Zawód	Wysokość wkładek tygodniowych i wpisowego		Zapomoga w czasie podróży	Zapomoga w czasie bezrobocia	Zapomoga w czasie choroby	Zapom. dla inwalid.	Odprawa pośmiert.	Zapom. nadzw.
	mężczyzn	kobiet						
Fabryki chemicz. i papiernie	Wpisowe 60, 50, 40 i 30 hal.. Wkładka I. kl. 38 h. II. kl. 32 hal., III. kl. 28 hal., IV. kl. 22 h. tygodniowo	jak u mężczyzn	Po 1 roku I. kl. 1·14 kor., II. kl. 1 kor., III. kl. 85 hal., IV. kl. 71 hal. dziennie przez 7 do 10 tygodni w roku	Po 1 roku I kl. 8 kor., II. kl. 7 kor., III. kl. 6 kor., IV. kl. 5 kor. przez 7 do 10 tyg. w roku	Po 26 tygodn. I. kl. 40 hal., II. kl. 80 hal. dziennie przez 30 do 40 tygodni w r.	—	Po 26 tygodniach I. kl. 15 kor., II. kl. 30 kor.	—
Fab. tytoniu	Wpisowe 40 hal. Wkładka 20 hal. tygodniowo	Wpisowe 40 hal. Wkładka 20 hal. tygodniowo	—	Po 1 roku 6 kor. przez 6 tygodni w roku	Po 52 tygodn. 60 hal. dziennie przez 4 tygodnie w roku. W razie porodu 8 kor.	—	—	Wypadkowo
Fab. porcel.	Wpis. 1 kor. i 50 h. Wkładka I. kl. 36 hal., II. kl. 26 hal., III. kl. 20 hal., IV. kl. 16 hal. tygodniowo i wkładka dodatkowa prócz powyższej 20 i 12 hal. tygodn.	jak u mężczyzn	Po 1 roku I. kl. 1·28 kor., II. kl. 85 hal., III. kl. 57 hal. przez 6 do 10 tygodni w roku	jak zapomoga w czasie podr.	Po 26 i 52 tygodniach 60 hal. dziennie przez 6 do 10 tygodni w roku	—	Stosownie do czasu czł. po 2 latach 80 k., po 8 latach 400 kor.	Wypadkowo

Fryzyerzy	Wpisowe 40 hal. Wkładka 46 hal. tygodniowo	—	Po 1 roku 1 kor. dziennie przez 15 do 30 dni w roku	Po 1 roku 6, 10 i 12 kor. tygodniowo przez 6, 7 i 8 tygodni w roku	—	—	—	Wypadkowo
Garbarze	Wpisowe 50 hal. Wkładka I. kl. 22 h., II. kl. 40 hal. i III. kl. 50 hal. tygodniowo (22 hal. tylko dla pomocników i robotników młodocianych)	jak u mężczyzn	Po 1 roku II. kl. 2 hal., III. kl. 3 hal. za kilom. do wysokości 60, 70, 80 i 110 kor. w roku stosownie do czasu członkowstwa	Po 1 roku II. kl. 6, 7 i 8 kor., III. kl. 8, 9 i 11 kor. po dwa razy przez 5 tygodni w roku, stosownie do czasu członkowstwa	Po 1 roku 60 h. do 1 kor. 40 hal. dziennie przez 10 tygodni w r.	—	Po 1 roku 20, 30, 40 i 60 kor. jednorazowo	Wypadkowo
Giserzy	Wpisowe 1 kor. Wkładka 30 i 40 h. tygodniowo	Wpis. 1 kor. Wkładka 24 hal.	Po 26 tygodn. 1 kor. dziennie przez 20 dni w roku	Po 1 roku 6, 8, 9, 10, 11 i 13 kor. tygodniowo przez 5, 6, 7 i 8 tygodni w roku	Po 1 roku (osobna wkładka) 1 kor. dziennie przez 20, 40 i 52 tygodni w roku	—	Po 1 roku (osobna wkład.) 40 k., po każdym nast. r. o 30 k. więcej aż do 160 k.	Wypadkowo

Zawód	Wysokość wkładek tygodniowych i wpisowego		Zapomoga w czasie podróży	Zapomoga w czasie bezrobocia	Zapomoga w czasie choroby	Zapom. dla inwalid.	Odprawa pośmiert.	Zapom. nadzw.
	mężczyzn	kobiet						
Górnicy	Wpisowe 20 i 15 h Wkładka 30 i 15 h (15 hal. tylko dla młodocianych i profesyonistów), wkładka na fundusz pośmiertny 1 korona w roku	Wpisowe 15 hal. Wkładka 15 hal.	Po 1 roku 1 kor. dziennie, jednak zapomoga w czasie podróży i bezrobocia razem nie może przekroczyć 72 kor. 80 hal. w r.	Po 1 roku 9 kor. tygodniowo, jednak obie zapomogi nie mogą przekroczyć 72 kor. 80 hal. w r.	Po 1 roku 30 h. dziennie przez 10 tygodni w r.	—	Po roku 50 kor., w razie śmierci żony lub matki członka 30 kor.	Wypadkowo
Handlowcy	Wpisowe 1 kor. Wkładka I. kl. 1 kor. II. kl. 2 kor., III. kl. 4 kor. miesięcznie	jak u mężczyzn	—	Po 52 tygodn. 2 kor. dziennie przez 30 do 100 dni w roku	Po 52 tygodn. 2 do 4 kor. dziennie przez 30 do 100 dni w roku	—	Po 416 tygodn. I. kl. 200 do 500 kor., II. kl. 300 do 700 kor.	—
Hutn. szkła	Wpisowe 31, 41 i 51 hal. Wkładka 31, 41 i 51 hal. tygodn.	Wpisowe 22 hal. Wkładka 22 hal.	Stosownie do potrzeby dobrowolne datki	Po 1 roku 6, 9 i 12 kor. tygodniowo przez 10 tygodni w roku	—	—	—	Wypadkowo

Introligatorzy	—	—	—	—	—	—	—	—
Kaflarze	Wpisowe 2 kor., 1·50 kor. i 1 kor. Wkładka I. kl. 46 h., II. kl. 36 hal., III. kl. 26 hal.	tak jak u mężcz., jednak przystąpienie do I. i II. kl. zależne jest od wysokości zarobku (12 i 16 kor. tygodniowo	Po 1 roku stosownie do klas 6 i 9 kor. przez 7 do 10 tygodni w roku	jak zapomoga w czasie podr.	—	—	—	Wypadkowo
Kapelusznicy	Wpisowe 40 hal. do 8 kor. Wkładka I. kl. 1·40 kor. i 60 hal., II. kl. 70 i 36 hal., III. kl. 40 i 30 hal.	jak u mężczyzn	Po 26 tygodn. 1 kor. dziennie przez 156 dni w roku	Po 1 roku 1 kor. do 2 kor. dziennie przez 3 do 14 tygodni w r.	Po 26 tygodn. 1·87 kor. i 70 h. dziennie przez 20 względnie 52 tygodni w roku	Po 1040 tygodniach 26 i 36 kor. miesięcznie	Po 1 roku 60 do 100 kor. jednorazowo	Wypadkowo

Zawód	Wysokość wkładek tygodniowych i wpisowego		Zapomoga w czasie podróży	Zapomoga w czasie bezrobocia	Zapomoga w czasie choroby	Zapom. dla inwalid.	Odprawa pośmiert.	Zapom. nadzw.
	mężczyzn	kobiet						
Kolejarze	Wpisowe 50 hal. Wkładka 90 h. miesięcznie	—	—	Obrona prawna	—	—	—	Wypadkowo
Kowale	Wpisowe 1 kor. Wkładka I. kl. 50 h., II. kl. 36 h., III. kl. 24 hal. tygodniowo	—	Po 52 tygodn. przez Związek metalowców	Po 52 tygodn. 6 kor. tygodniowo przez 10 tygodni w każdym półroczu	Po 1 roku 1 kor. dziennie przez 13 tygodni w roku	—	Po 1 roku 40 kor.	—
Krawcy	Wpisowe 40 hal. Wkładka 46, 38 32 i 26 hal. tygodniowo	Wpisowe 40 hal. Wkładka 36 i 22 hal. tygodniowo	Po 1 roku 1 kor. dziennie przez 6 tygodni w roku	Po 1 roku 1 kor. dziennie przez 6 tygodni w roku, po 3 latach 1·20 kor., po 5 latach 1·40 kor. dziennie przez 6 tygodni w roku	Po 1 roku 1 kor. dziennie przez 20 tygodni w roku	—	Po 1 roku 40 i 60 kor.	Wypadkowo

Kamieniarze	Wpisowe 40 hal. Wkładka I. kl. 50 hal. II kl. 30 hal. tygodniowo	—	Po 1 roku 50 hal. dziennie przez 60 dni w roku	Po 1 roku 6 kor. tygodniowo przez 5 tygodni w roku	—	—	—	Wypadkowo
Kuśnierze	Wpisowe 1 kor. Wkładka 40 hal. tygodniowo	Wpisowe 1 kor. Wkładka 30 hal. tygodniowo	Po 26 tygodniach 6 razy po 10 kor. w jednym roku	Po 26 tygodniach 10 kor. tygodniowo przez 6 tygodni w roku	Po 26 tygodniach 8 kor. tygodniowo przez 22 tygodnie w roku; w czasie porodu 8 kor.	—	Po 26 tygodn. 50 kor.	Wypadkowo
Litografi	Wpisowe 14 kor. do 16 kor. Wkładka 1·20 kor. tygodniowo, ostatni tydzień w miesiącu 1·30 kor	—	Po 13 i 26 tygodniach 4 hal. za kilometer w wysokości 27 kor. do 72 koron w roku	Po 1 roku 2 kor. dziennie przez 13 tygodni w roku	Po 26 tygodniach 2·28 kor. dziennie przez 34 tygodnie i pół zapomogi przez 18 tygodni	8 kor. do 12 kor. tygodn. stosownie do czasu członkostwa	Stosownie do czasu członkostwa 50 do 300 kor.	Wypadkowo

Zawód	Wysokość wkładek tygodniowych i wpisowego		Zapomoga w czasie podróży	Zapomoga w czasie bezrobocia	Zapomoga w czasie choroby	Zapom. dla inwalid.	Odprawa pośmiert.	Zapom. nadzw.
	mężczyzn	kobiet						
Malarze	Wpisowe 1·20 kor. Wkładka w 5 letnich tygodniach 40 hal., w 15 zimowych tygodniach 15 hal.	—	Po 1 roku 2 hal. za kilometer do 20 kor. w roku	—	Po 1 roku stosownie do czasu członkostwa 50, 60, 80 hal., 1 kor. i 1·20 kor. dziennie przez 28 do 84 dni w roku	—	Stosownie do czasu członk. 20 do 50 K, w razie śmierci żony połowę z tego	Wypadkowo
Metalowcy	Wpisowe 60 hal. Wkładka I. kl. 50 hal., II. kl. dla młodocianych 24 hal. tygodniowo	24 hal. tygodniowo	Po 1 roku 1 K dziennie aż do 55 K w roku, po 3 latach do 72 K, po 5 latach do 91 K, w II. kl. 40 K w roku	Po 1, 3 do 5 lat 11, 12 i 13 kor. tygodniowo przez 5, 6 i 7 tygodni w roku	—	—	Po 1 roku 40 kor.	Wypadkowo
Młynarze	Wpisowe 1 kor. Wkładka I kl. 40 hal., II kl. 20 hal. tygodniowo	—	Po 1 roku 1 kor. dziennie przez 4 do 6 tygodni w roku	Po 52 tygodniach, względnie po 104 tygodniach 1 kor. dziennie przez 4 do 6 tygodni w roku	Po 1 roku, względnie 104 tygodniach 60 hal. dziennie najwyżej przez 6 tygodni w roku	—	—	—

Modeliści	Wpisowe 1 kor. Wkładka 40 hal. tygodniowo	—	Przez Związek metalowców	Po 52 tygodniach 12 kor., 14·40 kor. i 18 kor. tygodniowo przez 5 tygodni w roku	—	—	—	—
Murarze	Wpisowe 40 hal. i 1 kor. Wkładka przy zarobku do 2·50 kor. 20 hal. tygodniowo, do 3·40 kor. 30 hal., do 4 kor. 40 hal., ponad 4 kor. 50 hal. tygodniowo	—	Po 40 tygodniach 70 hal. dziennie w czasie od 1 listopada do 31 marca do wysokości 30 kor. w roku	—	—	—	Po 40 tygodn. 20 do 75 kor. stosownie do czasu i klasy	—
Piekarze	Wpisowe 60 hal. Wkładka I. kl. 60 hal., II. kl. 80 hal., III. kl. 1 kor. tygodniowo	—	Po 52 tygodniach 1 kor. dziennie w I. i II. kl., 1·50 kor. w III. kl. przez 49, 70 i 105 dni w roku	Tak samo jak w czasie podróży	Po 52 tygodniach 7 kor., względnie 10·50 kor. (w III. kl.) tygodniowo przez 7, 13, 20 i 30 tygodni w roku	—	Po 1 roku 30, 40, 60 i 100 K jednorazowo	—

Zawód	Wysokość wkładek tygodniowych i wpisowego		Zapomoga w czasie podróży	Zapomoga w czasie bezrobocia	Zapomoga w czasie choroby	Zapom. dla inwalid.	Odprawa pośmiert.	Zapom. nadzw.
	mężczyzn	kobiet						
Robotn. handl. i transportowi	Wpisowe 50 hal. Wkładka 30 hal. tygodniowo	Wpisowe 50 hal. Wkładka 20 hal. tygodniowo	Po 26 tygodniach 1 kor. dziennie do wysokości 40 kor., po 3 latach do wysok. 60 kor. w jednym roku	Po 1 roku 5 kor. tygodniowo przez 5 tygodni w roku, po 3 latach 8 kor. tygodniowo	—	—	Po 1 roku 40 kor., po 1½ roku 60 kor.	—
Rzeźbiarze	Wpisowe 40 hal. Wkładka 50 hal. tygodniowo	—	Po 26 tygodniach 3 kor. w każdej grupie i stacyi płatniczej	Po 1 roku 5 kor. tygodniowo przez 4 tygodnie w roku	—	—	Po 1 roku 20 kor.	Wypadkowo
Rękawicznicy	Wpisowe 1·20 kor., 80 hal. i 60 hal. Wkładka I. kl. 38 hal., II. kl. 28 hal., III. kl. 14 hal. tygodniowo	Wpisowe 60 hal. Wkładka 8 hal. tygodniowo	Po 26 tygodniach I. kl. 90 hal., II. kl. 75 hal. dziennie; po 1 roku I. kl. 1·20 kor., II. kl. 1 kor. dziennie przez 8 tygodni w roku	Po 1 roku I. kl. 1·20 kor. II. kl. 1 kor., III. kl. 60 hal. — kobiety 50 hal. dziennie przez 4 tygodnie w roku	—	—	—	—

Szewcy	Wpisowe i wkładki: I. kl. 50 hal., II. kl. 40 hal., III. kl. 40 hal., IV. kl. 30 hal.	Jak u mężczyzn	Po 1 roku 2 hal. za kilometer aż do 30 kor. w jednym roku	Stosownie do czasu członkostwa 8 kor. tygodniowo przez 6 do 10 tygodni w roku	Stosownie do czasu członkostwa 1 kor. dziennie przez 10 do 25 tygodni w roku	—	Stosownie do czasu członkostwa i klasy 5 kor. do 6 kor. jednorazowo	Wypadkowo
Siodlarze i Rymarze	Wpisowe 50 hal. Wkładka tygodniowa 30 hal. i 20 hal. fundusz oporu	Jak u mężczyzn	Po 26 tygodniach w każdej grupie 3 kor. jednorazowo w roku	Po 1 roku 3 kor. przez 12 tygodni w roku	—	—	—	Wypadkowo
Tokarze	Wpisowe 40 hal. wkładka 30 i 20 hal. tygodniowo	Wpisowe 40 hal. Wkładka 10 hal. tygodniowo	Po 26 tygodniach 3 hal. za kilometer do wysokości 30 kor. w roku	Po 1 roku 8 i 10 kor. tygodniowo przez 6, 7, 8 i 10 tygodni w roku	—	—	Po 2 latach 30 kor.	—

Zawód	Wysokość wkładek tygodniowych i wpisowego		Zapomoga w czasie podróży	Zapomoga w czasie bezrobocia	Zapomoga w czasie choroby	Zapom. dla inwalid.	Odprawa pośmiert.	Zapom. nadzw.
	mężczyzn	kobiet						
Tkacze	Wpisowe 40 hal. Wkładka I. kl. 34 hal., II. kl. 30 hal., III. kl. 26 hal.	Jak u mężczyzn	Po 26 tygodniach 2 hal. za kilometer aż do 20 kor. w roku	Po 52 tygodniach I. kl. 9 kor., II. kl. 7·50 kor., III. kl. 6 kor. przez 6 tygodni w roku	—	—	Po 1 roku 20 kor. „ 2 latach 40 „ „ 3 „ 60 „ „ 4 „ 80 „	—
Urzędnicy prywatni	Wpisowe 1 kor. Wkładka z prawem do zapomóg 1·40 kor., bez prawa 80 hal. tygodniowo	Jak u mężczyzn	—	Po 52, 104 i 260 tygodniach 2·20 kor. dziennie przez 42 dni w roku	Po 52 tygodniach 2·20 kor. dziennie przez 42 dni w roku	—	Po 5 latach 55 K, po 10 latach 110 K, po 15 lat. 170 K	Wypadkowo
Urzędnicy Kas chorych	Wpisowe 20 hal. Wkładka 1% względnie 1·5% procent pensyi	—	—	—	Po 1 roku 2 kor. dziennie przez 52 tygodnie, następnie po 1 kor. dziennie	Po 5 latach 40% pensyi	W razie śmierci otrzymuje rodzina 90% wkładek	—

Podatek osobisto-dochodowy.

Podatek osobisto-dochodowy wynosi rocznie przy dochodzie:

Stopień	od więcej niż	do włącznie	Podatek	
	koron		K	h
1	1200	1250	7	20
2	1250	1300	8	—
3	1300	1350	8	80
4	1350	1400	9	60
5	1400	1500	10	80
6	1500	1600	12	—
7	1600	1700	13	60
8	1700	1800	15	20
9	1800	1900	16	80
10	1900	2000	18	40
11	2000	2200	20	—
12	2200	2400	24	—
13	2400	2600	28	—
14	2600	2800	32	—
15	2800	3000	36	—
16	3000	3200	40	—
17	3200	3400	44	—
18	3400	3600	48	—
19	3600	3800	54	—
20	3800	4000	60	—
21	4000	4400	68	—
22	4400	4800	78	—
23	4800	5200	88	—
24	5200	5600	98	—
25	5600	6000	110	—
26	6000	6600	124	—
27	6600	7200	142	—
28	7200	7800	160	—
29	7800	8400	180	—
30	8400	9200	202	—

TABLICA OBLICZENIA PŁACY

od 24 hal. do 100 hal. za czas pracy od $1/2$ do 14 godzin.

Godziny	Płaca za godzinę w halerzach												
	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48
	Płaca w koronach												
0·5	0·12	0·13	0·14	0·15	0·16	0·17	0·18	0·19	0·20	0·21	0·22	0·23	0·24
1·0	0·24	0·26	0·28	0·30	0·32	0·34	0·36	0·38	0·40	0·42	0·44	0·46	0·48
1·5	0·36	0·39	0·42	0·45	0·48	0·51	0·54	0·57	0·60	0·63	0·66	0·69	0·72
2·0	0·48	0·52	0·56	0·60	0·64	0·68	0·72	0·76	0·80	0·84	0·88	0·92	0·96
2·5	0·60	0·65	0·70	0·75	0·80	0·85	0·90	0·95	1·00	1·05	1·10	1·15	1·20
3·0	0·72	0·78	0·84	0·90	0·96	1·02	1·08	1·14	1·20	1·26	1·32	1·38	1·44
3·5	0·84	0·91	0·98	1·05	1·12	1·19	1·26	1·33	1·40	1·47	1·54	1·61	1·68
4·0	0·96	1·04	1·12	1·20	1·28	1·36	1·44	1·52	1·60	1·68	1·76	1·84	1·92
4·5	1·08	1·17	1·26	1·35	1·44	1·53	1·62	1·71	1·80	1·89	1·98	2·07	2·16
5·0	1·20	1·30	1·40	1·50	1·60	1·70	1·80	1·90	2·00	2·10	2·20	2·30	2·40
5·5	1·32	1·43	1·54	1·65	1·76	1·87	1·98	2·09	2·20	2·31	2·42	2·53	2·64

6·0	1·44	1·56	1·68	1·80	1·92	2·04	2·16	2·28	2·40	2·52	2·64	2·76	2·88
6·5	1·56	1·69	1·82	1·95	2·06	2·21	2·34	2·47	2·60	2·73	2·86	2·99	3·12
7·0	1·68	1·82	1·96	2·10	2·24	2·38	2·52	2·66	2·80	2·94	3·08	3·22	3·36
7·5	1·80	1·95	2·10	2·25	2·40	2·55	2·70	2·85	3·00	3·15	3·30	3·45	3·60
8·0	1·92	2·08	2·24	2·40	2·56	2·72	2·88	3·04	3·20	3·36	3·52	3·68	3·84
8·5	2·04	2·21	2·38	2·55	2·72	2·89	3·06	3·23	3·40	3·57	3·74	3·91	4·08
9·0	2·16	2·34	2·52	2·70	2·88	3·06	3·24	3·42	3·60	3·78	3·96	4·14	4·32
9·5	2·28	2·47	2·66	2·85	3·04	3·23	3·42	3·61	3·80	3·99	4·18	4·37	4·56
10·0	2·40	2·60	2·80	3·00	3·20	3·40	3·60	3·80	4·00	4·20	4·40	4·60	4·80
10·5	2·52	2·73	2·94	3·15	3·36	3·57	3·78	3·99	4·20	4·41	4·62	4·83	5·04
11·0	2·64	2·86	3·08	3·30	3·52	3·74	3·96	4·18	4·40	4·62	4·84	5·06	5·28
11·5	2·76	2·99	3·22	3·45	3·68	3·91	4·14	4·37	4·60	4·83	5·06	5·29	5·52
12·0	2·88	3·12	3·36	3·60	3·84	4·08	4·32	4·56	4·80	5·04	5·28	5·52	5·76
12·5	3·00	3·25	3·50	3·75	4·00	4·25	4·50	4·75	5·00	5·25	5·50	5·75	6·00
13·0	3·12	3·38	3·64	3·90	4·16	4·42	4·68	4·94	5·20	5·46	5·72	5·98	6·24
13·5	3·24	3·51	3·78	4·05	4·32	4·59	4·86	5·13	5·40	5·67	5·94	6·21	6·48
14·0	3·36	3·64	3·92	4·20	4·48	4·76	5·04	5·32	5·60	5·90	6·16	6·44	6·72

TABLICA OBLICZENIA PŁACY

od 24 hal. do 100 hal. za czas pracy od $^{1}/_{2}$ do 14 godzin.

Godziny	Płaca za godzinę w halerzach												
	50	52	54	56	58	60	62	64	66	68	70	72	74
	Płaca w koronach												
0·5	0·25	0·26	0·27	0·28	0·29	0·30	0·31	0·32	0·33	0·34	0·35	0·36	0·37
1·0	0·50	0·52	0·54	0·56	0·58	0·60	0·62	0·64	0·66	0·68	0·70	0·72	0·74
1·5	0·75	0·78	0·81	0·84	0·87	0·90	0·93	0·96	0·99	1·02	1·05	1·08	1·11
2·0	1·00	1·04	1·08	1·12	1·16	1·20	1·24	1·28	1·32	1·36	1·40	1·44	1·48
2·5	1·25	1·30	1·35	1·40	1·45	1·50	1·55	1.60	1·65	1·70	1·75	1·80	1·85
3·0	1·50	1·56	1·62	1·68	1·74	1·80	1·86	1·92	1·98	2·04	2·10	2·16	2·22
3·5	1·75	1·82	1·89	1·96	2·03	2·10	2·17	2·24	2·31	2·38	2·45	2·52	2·59
4·0	2·00	2·08	2·16	2·24	2·32	2·40	2·48	2·56	2·64	2·72	2·80	2·88	2·96
4·5	2·25	2·34	2·43	2·52	2·61	2·70	2·79	2·88	2·97	3·06	3·15	3·24	3·33
5·0	2·50	2·60	2·70	2·80	2·90	3·00	3·10	3·20	3·30	3·40	3·50	3·60	3·00
5·5	2·75	2·86	2·97	3·08	3·19	3·30	3·41	3·52	3·63	3·76	3·85	3·96	4·77

6·0	3·00	3·12	3·24	3·36	3·48	3·60	3·72	3·84	3·96	4·08	4·20	4·32	4·44
6·5	3·25	3·38	3·51	3·64	3·77	3·90	4·03	4·16	4·29	4·42	4·55	4·68	4·81
7·0	3·50	3·64	3·78	3·92	4·06	4·20	4·34	4·48	4·62	4·76	4·90	5·04	5·18
7·5	3·75	3·90	4·05	4·20	4·35	4·50	4·65	4·80	4·95	5·10	5·25	5·40	5·55
8·0	4·00	4·16	4·32	4·48	4·64	4·80	4·96	5·12	5·28	5·44	5·60	5·76	5·92
8·5	4·25	4·42	4·59	4·76	4·93	5·10	5·27	5·44	5·61	5·78	5·95	6·12	6·29
9·0	4·50	4·68	4·86	5·04	5·22	5·40	5·58	5·76	5·94	6·12	6·30	6·48	6·66
9·5	4·75	4·94	5·13	5·32	5·51	5·70	5·89	6·08	6·27	6·46	6·65	6·84	7·03
10·0	5·00	5·20	5·40	5·60	5·80	6·00	6·20	6·40	6·60	6·80	7·00	7·20	7·40
10·5	5·25	5·46	5·67	5·88	6·09	6·30	6·51	6·72	6·93	7·14	7·35	7·56	7·77
11·0	5·50	5·72	5·94	6·16	6·38	6·60	6·82	7·04	7·26	7·48	7·70	7·92	8·14
11·5	5·75	5·98	6·21	6·44	6·67	6·90	7·13	7·36	7·59	7·82	8·05	8·28	8·51
12·0	6·00	6·24	6·48	6·72	6·96	7·20	7·44	7·68	7·92	8·16	8·40	8·64	8·88
12·5	6·25	6·55	6·75	7·00	7·25	7·50	7·75	8·00	8·25	8·50	8·75	9·00	9·25
13·0	6·50	6·76	7·02	7·28	7·54	7·80	8·06	8·32	8·58	8·84	9·10	9·36	9·62
13·5	6·75	7·02	7·29	7·56	7·83	8·10	8·37	8·64	8·91	9·18	9·45	9·72	9·99
14·0	7·00	7·28	7·56	7·84	8·12	8·40	8·68	8·96	9·24	9·52	9·80	10·08	10·36

TABLICA OBLICZENIA PŁACY

od 24 hal. do 100 hal. za czas pracy od ½ do 14 godzin.

Godziny	Płaca za godzinę w halerzach												
	76	78	80	82	84	86	88	90	92	94	96	98	100
	Płaca w koronach												
0·5	0·38	0·39	0·40	0·41	0·42	0·43	0·44	0·45	0·46	0·47	0·48	0·49	0·50
1·0	0·76	0·78	0·80	0·82	0·84	0·86	0·88	0·90	0·92	0·94	0·96	0·98	1·00
1·5	1·14	1·17	1·20	1·23	1·26	1·29	1·32	1·35	1·38	1·41	1·44	1·47	1·50
2·0	1·52	1·56	1·60	1·63	1·68	1·72	1·76	1·80	1·84	1·88	1·92	1·96	2·00
2·5	1·90	1·95	2·00	2·05	2·10	2·15	2·20	2·25	2·30	2·35	2·40	2·45	2·50
3·0	2·28	2·34	2·40	2.36	2·52	2·58	2·64	2·70	2·76	2·82	2·88	2·94	3·00
3·5	2·66	2·73	2·80	2·87	2·94	3·01	3·08	3·15	3·22	3·29	3·36	3·43	3·50
4·0	3·04	3·12	3·20	3·28	3·36	3·44	3·52	3·60	3·68	3·76	3·84	3·92	4·00
4·5	3·42	3·51	3·60	3·69	3·78	3·87	3·96	4·05	4·14	4·23	4·32	4·41	4·50
5·0	3·80	3·90	4·00	4·10	4·20	4·30	4·40	4·50	4·60	4·70	4·80	4·90	5·00
5·5	4·18	4·29	4·40	4·51	4·62	4·73	4·84	4·95	5·06	5·17	5·28	5·39	·50

6·0	4·56	4·68	4·30	4·92	5·04	5·16	5·28	5·40	5·52	5·64	5·76	5·88	6·00
6·5	4·94	5·07	5·20	5·33	5·46	5·59	5·72	5·85	5·98	6·11	6·24	6·37	6·50
7·0	5·32	5·46	5·60	5·74	5·88	6·02	6·16	6·30	6·44	6·58	6·72	6·86	7·00
7·5	5·70	5·85	6·00	6·15	6·30	6·45	6·60	6·75	6·90	7·05	7·20	7·35	7·50
8·0	6·08	6·24	6·40	6·56	6·72	6·88	7·04	7·20	7·36	7·52	7·68	7·84	8·00
8·5	6·46	6·63	6·80	6·97	7·14	7·31	7·48	7·65	7·82	7·99	8·16	8·33	8·50
9·0	6·84	7·02	7·20	7·38	7·56	7·74	7·92	8·10	8·28	8·46	8·64	8·82	9·00
9·5	7·22	7·41	7·60	7·79	7·98	8·17	8·36	8·55	8·74	8·93	9·12	9·31	9·50
10·0	7·60	7·80	8·00	8·20	8·40	8·60	8·80	9·00	9·20	9·40	9·60	9·80	10·00
10·5	7·98	8·19	8·40	8·61	8·82	9·03	9·24	9·45	9·66	9·87	10·08	10·29	10·50
11·0	8·36	8·58	8·80	9·02	9·24	9·46	9·64	9·90	10·12	10·34	10·56	10·78	11·00
11·5	8·74	8·97	9·20	9·43	9·66	9·89	10·12	10·35	10·58	10·81	11·04	11·27	11·50
12·0	9·12	9·36	9·60	9·84	10·08	10·32	10·56	10·80	11·04	11·28	11·52	11·76	12·00
12·5	9·50	9·75	10·00	10·25	10·50	10·75	11·00	11·25	11·50	11·75	12·00	12·25	12·50
13·0	9·88	10·14	10·40	10·66	10·92	11·18	11·44	11·70	11·96	12·22	12·48	12·74	13·00
13·5	10·26	10·53	10·80	11·07	11·34	11·61	11·88	12·15	12·42	12·69	12·96	13·23	13·50
14·0	10·64	10·92	11·20	11·48	11·76	12·04	12·32	12·60	12·88	13·16	13·44	13·72	14·00

TABLICA MNOŻENIA.

Przykład: Jeżeli chcemy wiedzieć, ile jest np. 15×17, to iloczyn znajdziemy w rubryce 17, a w 15 szeregu, w tym wypadku 255.

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40
3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	33	36	39	42	45	48	51	54	57	60
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	44	48	52	56	60	64	68	72	76	80
5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	66	72	78	84	90	96	102	108	114	120
7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	91	98	105	112	119	126	133	140
8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	88	96	104	112	120	128	136	144	152	160
9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	99	108	117	126	135	144	153	162	171	180
10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200
11	22	33	44	55	66	77	88	99	110	121	132	143	154	165	176	187	198	209	220
12	24	36	48	60	72	84	96	108	120	132	144	156	168	180	192	204	216	228	240
13	26	39	52	65	78	91	104	117	130	143	156	169	182	195	208	221	234	247	260
14	28	42	56	70	84	98	1 2	126	140	154	168	182	196	210	224	238	252	266	280
15	30	45	60	75	90	105	120	135	150	165	180	195	210	225	240	255	270	285	300

16	32	48	64	80	96	112	128	144	160	176	192	208	224	240	256	272	288	304	320
17	34	51	68	85	102	119	136	153	170	187	204	221	238	255	272	289	306	323	340
18	36	54	72	90	108	126	144	162	180	198	216	234	252	270	288	306	324	342	360
19	38	57	76	95	114	133	152	171	190	209	228	247	266	285	304	323	342	361	380
20	40	60	80	100	120	140	160	180	200	220	240	260	280	300	320	340	360	380	400
21	42	63	84	105	126	147	168	189	210	231	252	273	294	315	336	357	378	399	420
22	44	66	88	110	132	154	176	198	220	242	264	286	308	330	352	374	396	418	440
23	46	69	92	115	138	161	184	207	230	253	276	299	322	345	368	391	414	437	460
24	48	72	96	120	144	168	192	216	240	264	288	312	336	360	384	408	432	456	480
25	50	75	100	125	150	175	200	225	250	275	300	325	350	375	400	425	450	475	500
26	52	78	104	130	156	182	208	234	260	286	312	338	364	390	416	442	468	494	5 0
27	54	81	108	135	162	189	216	243	270	297	324	351	378	405	432	459	486	513	540
28	56	84	112	140	168	296	224	252	280	308	336	364	392	420	448	476	504	532	560
29	58	87	116	145	174	203	232	261	290	319	348	377	406	435	464	493	522	551	580
30	60	90	120	150	180	210	240	270	300	330	360	390	420	450	480	510	540	570	600
31	62	93	124	155	186	217	248	279	310	341	372	403	434	465	496	527	558	589	620
32	64	96	128	160	192	224	256	288	320	352	384	416	448	480	512	544	576	608	640
33	66	99	132	165	198	231	264	297	330	363	396	429	462	495	528	561	594	627	660
34	68	102	136	170	204	238	272	306	340	374	408	442	476	510	544	578	612	646	680
35	70	105	140	175	210	245	280	315	350	385	420	455	490	525	560	595	630	665	700

Tablica obliczenia obwodu koła i objętości przy średnicy od 1—105.

Średnica	Obwód	Objętości	Średnica	Obwód	Objętości	Średnica	Obwód	Objętości
1	3·1416	0·78540	36	113·10	1017·88	71	223·05	3959·19
2	6·2832	3·14159	37	116·24	1075·21	72	226·19	4071·50
3	9·4248	7·06858	38	119·38	1134·11	73	229·34	4185·39
4	12·566	12·5664	39	122·52	1194·59	74	232·48	4300·84
5	15·708	19·6350	40	125·66	1256·64	75	235·62	4417·86
6	18·850	28·2743	41	128·81	1320·25	76	238·76	4536·46
7	21·991	38·4845	42	131·95	1385·44	77	241·90	4656·63
8	25·133	50·2655	43	135·09	1452·20	78	245·04	4778·36
9	28·274	63·6173	44	138·23	1520·53	79	248·19	4901·67
10	31·416	78·5398	45	141·37	1590·43	80	251·33	5026·55
11	34·558	95·0332	46	144·51	1661·90	81	254·47	5153·00
12	37·699	113·097	47	147·65	1734·94	82	257·61	5281·02
13	40·841	132·732	48	150·80	1809·56	83	260·75	5410·61
14	43·982	153·938	49	153·94	1885·74	84	263·89	5541·77
15	47·124	176·715	50	157·08	1963·50	85	267·04	5674·50
16	50·265	201·062	51	160·22	2042·82	86	270·18	5808·80
17	53·407	226·980	52	163·36	2123·72	87	273·32	5944·68

18	56·549	254·469	53	166·50	2206·18	88	276·46	6082·12
19	59·690	283·529	54	169·65	2290·22	89	279·60	6211·14
20	62·832	314·159	55	172·79	2375·83	90	282·74	6361·73
21	65·973	346·361	56	175·93	2463·01	91	285·88	6503·88
22	69·115	380·133	57	179·07	2551·76	92	289·03	6647·61
23	72·257	415·476	58	182·21	2642·08	93	292·17	6792·91
24	75·398	452·389	59	185·35	2733·97	94	295·31	6939·78
25	78·540	490·874	60	188·50	2827·43	95	298·45	7088·22
26	81·681	530·929	61	191·64	2922·47	96	301·59	7238·23
27	84·823	572·555	62	194·78	3019·07	97	304·73	7389·81
28	87·965	615·752	63	197·92	3117·25	98	307·88	7542·96
29	91·106	660·520	64	201·06	3216·99	99	311·02	7697·69
30	94·248	706·858	65	204·20	3318·31	100	314·16	7853·98
31	97·389	754·768	66	207·35	3421·19	101	317·30	8011·85
32	100·53	804·248	67	210·49	3525·65	102	320·44	8171·28
33	103·67	855·299	68	213·63	3631·68	103	323·58	8332·29
34	106·81	907·920	69	216·77	3739·28	104	326·73	8494·87
35	109·96	962·113	70	219·91	3848·45	105	329·87	8659·01

Przykład: *Pytanie:* Koło rozpędowe ma 2·3 *m* średnicy. Jakim jest obwód tego koła?
Odpowiedź: Koło o 23 *m* średnicy ma według powyższej tabeli obwód wynoszący 72·257 *m* — a więc koło o średnicy 2·3 *m*, t. j. 10 razy mniejszej, będzie mieć 10-tą część obwodu, t. j. 7·2257 *m*.

SKALE STEMPLOWE.

SKALA I.

Na weksle, asygnaty pieniężne, dokumenta kupieckie

powyżej koron	do koron	Należytość K	h
—	150	—	10
150	300	—	20
300	600	—	40
600	900	—	60
900	1200	—	80
1200	1500	1	—
1500	1800	1	20
1800	2100	1	40
2100	2400	1	60
2400	2700	1	80
2700	3000	2	—
3000	6000	4	—
5000	9000	6	—
9000	12000	8	—
12000	15000	10	—
15000	18000	12	—
18000	21000	14	—
21000	24000	16	—
24000	27000	18	—

Od każdych dalszych 3000 K opłaca się o 2 K więcej, przyczem resztę, nie wynoszącą 3000 K, za pełne 3000 K liczyć należy.

(Ustawa z 8 marca 1876 r. L. 26 Dz. u. p.).

SKALA II.

Na kwity, dokumenta prawne które skali I i III nie podlegają

powyżej koron	do koron	Należytość K	h
—	40	—	14
40	80	—	26
80	120	—	38
120	200	—	64
200	400	1	26
400	600	1	88
600	800	2	50
800	1600	5	—
1600	2400	7	50
2400	3200	10	—
3200	4000	12	50
4000	4800	15	—
4800	6400	20	—
6400	8000	25	—
8000	9600	30	—
9600	11200	35	—
11200	12800	40	—
12800	14400	45	—
14400	16000	50	—

Od każdych dalszych 800 K opłaca się o 2 K 50 h więcej, przyczem resztę, nie wynoszącą 800 K, za pełne 800 K uważać należy.

(Ustawa z 13 grudnia 1862 r. L 89 Dz. u. p.).

SKALA III.

Na ugody służbowe, kontrakty kupna lub zamiany

powyżej koron	do koron	Należytość K	h
—	20	—	14
20	40	—	26
40	60	—	38
60	100	—	64
100	200	1	26
200	300	1	88
300	400	2	50
400	800	5	—
800	1200	7	50
1200	1600	10	—
1600	2000	12	50
2000	2400	15	—
2400	3200	20	—
3200	4000	25	—
4000	4800	30	—
4800	5600	35	—
5600	6400	40	—
6400	7200	45	—
7200	8000	50	—

Od każdych dalszych 400 K opłaca się o 2 K 50 h więcej, przyczem resztę, nie wynoszącą 400 K, za pełne 400 K uważać należy.

(Ustawa z 13 grudnia 1862 r. L. 89 Dz. u. p.).

Przepisy pocztowe.

I. Opłata za listy wynosi:

W miejscu nadania i do miejscowości należących do okręgu doręczeń poczty nadawczej do wagi 20 gramów . . . . 6 h.
Zaś nad 20 do 250 gramów . . . . . 12 „
Do wszystkich innych miejscowości Austryi, Węgier, Bośni i Hercegowiny, Niemiec, do wagi 20 gramów . . . . 10 „
A nad 20 do 250 gramów . . . . . . 20 „
Do innych państw w Europie, do zaeuropejskich krajów za każde 15 gramów lub część tychże . . . . 25 „
Do Szwajcaryi za każde 20 gramów . . 25 „

II. Opłata za Karty Korespondencyjne.

W miejscu i do wszystkich miejscowości w Austryi, Węgrzech, Bośni i Hercegowinie, tudzież w Niemczech i Czarnogórze za pojedynczą . . . . 5 „
Za podwójną kartę zaś (tj. za kartę z opłaconą odpowiedzią) . . . . 10 „
Do innych państw w Europie i do zaeuropejskich za pojedynczą . . . . 10 „
Za podwójną kartę zaś . . . . 20 „

III. Opłata za druki.

Wynosi do wszystkich miejsc w Austryi, Węgrzech, Bośni, Hercegowinie i Niemczech:

	do	50 gramów	. . . .	3 h.
nad 50	„	100 „	. . . .	5 „
„ 100	„	250 „	. . . .	10 „
„ 250	„	500 „	. . . .	20 „
„ 500	„	1 kilograma	. . . .	30 „

Do innych krajów w Europie i do zaeuropejskich, za każde 50 gramów 5 h.

IV. Opłata za próbki (towarów).

Należy się w Austryi, Bośni, Hercegowinie i w Niemczech do wagi 250 gr. 10 h., nad 250 do 350 gramów 20 h.

Do innych krajów Europy za każde 50 gramów 5 h. najmniej jednak 10 h.

V. Opłaty za przekazy.

Blankiet przekazowy kosztuje 2 h., zaś należytości za przekaz wynoszą: w Austryi i do Węgier do 20 K. 10 h., nad 50 do 100 K 20 h., nad 100 do 300 K. 40 hal., nad 300 do 600 K. 60 h., nad 600 do 1000 K. 1 K.

VI. Zlecenie (mandaty pocztowe).

Blankiet na zlecenie kosztuje 2 h., zaś na zlecenie pobiera się:

a) opłatę listową wraz z należytością rekomendacyjną, jak za każdy inny list polecony;

b) w razie ściągnięcia 10 h., za każdy dokument (pozycyę) i nadto należytość za przesłanie ściągniętej kwoty przekazem pocztowym.

Należytość ad a) płaci nadawca listu ze zleceniem z góry, należytość ad b) ściąga się z inkasowej sumy.

Za zwrot nieopłaconego zlecenia (dokumentu) lub za wysłanie dokumentu do innego adresata, nic się nie należy.

VII. Pakiety bez podanej wartości.

Opłata za pakiety bez podanej wartości, wymierza się na podstawie odległości między miejscem nadania i przeznaczenia, a nadto podług wagi, a to:

do wagi 5 kilogramów

a) na odległość do 10 geogr. mil (I. strefa) 30 h.
b) na dalszą odległość . . . . 60 „

VIII. Listy pieniężne i inne przesyłki (w Austryi) z podaną wartością.

Za przesyłki z podaną wartością pobiera się oprócz t. zw. porta, także należytość asekuracyjną (od wartości) jakoto:

a) Porto:

I. za listy bez różnicy wagi do 10 mil geogr.

I. strefa . . . . 24 h.
na dalszą odległość . . . . 48 „

b) Należytość asekuracyjna (bez różnicy oddalenia) do kwoty 100 koron włącznie 6 hal., a dalej za każde 300 kor. lub część tychże po 6 h., najmniej jednak 12 h. od jednej przesyłki (listu lub pakietu).

Przepisy telegraficzne.

Telegramy lokalne.

Za każde słowo aż do 15 liter, albo 5 liczb 2 h, najmniej jednak 40 h.

Telegramy zamiejscowe.

W Austro-Węgrzech, Bośni, Hercegowinie, w Niemczech i w Księstwie Lichtenstein za każde słowo aż do 15 liter, albo 5 liczb 6 h., najmniej jednak 60 h.

Za posłańca dopłaca się 80 h.

Telegramy zagraniczne.

Taksa za każdy telegram 60 h., oprócz należytości od słowa, które są rozmaite.

RACHUNKI ROBOTNICZE

W tygodniu	Byłem bez roboty		Pracowałem dni	Otrzymałem płacy		Ogólna suma wydatków wynosiła	
	z powodu choroby	powodu braku pracy					
	d n i			kor.	hal	kor.	hal.
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
1 kwart.							

Wydatki gospodarskie rozdzielają się na											
Mieszkanie		Pożywienie		Ubranie, bielizna, pranie		Światło i opał		Składki, zabawa itd.		Inne wydatki	
kor.	hal	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal	kor.	hal.	kor.	hal.

RACHUNKI ROBOTNICZE

W tygodniu	Byłem bez roboty		Pracowałem dni	Otrzymałem płacy		Ogólna suma wydatków wynosiła		Wydatki gospodarskie rozdzielają się na											
	z powodu choroby	z powodu braku pracy						Mieszkanie		Pożywienie		Ubranie, bielizna, pranie		Światło i opał		Składki, zabawa itd.		Inne wydatki	
	d n i			kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.
14																			
15																			
16																			
17																			
18																			
19																			
20																			
21																			
22																			
23																			
24																			
25																			
26																			
2 kwart.																			
1 kwart.																			
1 półr.																			

RACHUNKI ROBOTNICZE

W tygodniu	Byłem bez roboty z powodu choroby	Byłem bez roboty z powodu braku pracy	Pracowałem dni	Otrzymałem płacy		Ogólna suma wydatków wynosiła	
	d n i			kor.	hal.	kor.	hal.
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
3 kwart.							
1 półr.							
1—3 kw.							

Wydatki gospodarskie rozdzielają się na

Mieszkanie		Pożywienie		Ubranie, bielizna, pranie		Światło i opał		Składki, zabawa itd.		Inne wydatki	
kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal.

RACHUNKI ROBOTNICZE

W tygodniu	Byłem bez roboty		Pracowałem dni	Otrzymałem płacy		Ogólna suma wydatków wynosiła		Wydatki gospodarskie rozdzielają się na											
	z powodu choroby	z powodu braku pracy						Mieszkanie		Pożywienie		Ubranie, bielizna, pranie		Światło i opał		Składki, zabawa itd.		Inne wydatki	
	d n i			kor.	hal	kor.	hal.	kor.	hal	kor.	hal.	kor.	hal.	kor.	hal	kor.	hal.	kor.	hal.
40																			
41																			
42																			
43																			
44																			
45																			
46																			
47																			
48																			
49																			
50																			
51																			
52																			
4 kwart.																			
1—3 kw																			
Wr. 1907																			

Dzienniczek na rok 1907

STYCZEŃ

1. Wtorek.

2. Środa.

3. Czwartek.

4. Piątek.

5. Sobota.

6. Niedziela.

7. Poniedziałek.

8. Wtorek.

9. Środa.

10. Czwartek.

11. Piątek.

12. Sobota.

13. Niedziela.

14. Poniedziałek.

15. Wtorek.

16. Środa.

17. Czwatek.

18. Piątek.

19. Sobota.

20. Niedziela.

21. Poniedziałek.

22. Wtorek.

23. Środa.

24. Czwartek.

25. Piątek.

26. Sobota.

27. Niedziela.

28. Poniedziałek.

29. Wtorek.

30. Środa.

31. Czwartek.

1. Piątek.

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

LUTY

9. Sobota.

---

10. Niedziela.

---

11. Poniedziałek.

---

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17. Niedziela.

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. Niedziela.

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

MARZEC

1. Piątek.

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

MARZEC

13. Środa.

---

14. Czwartek.

---

15. Piątek.

---

16. Sobota.

17. Niedziela.

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. Niedziela.

25. Poniedziałek

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

29. Piątek.

30. Sobota.

31. Niedziela.

1. Poniedziałek.

2. Wtorek.

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.

6. Sobota.

7 Niedziela.

8. Poniedziałek.

9. Wtorek.

10. Środa.

11. Czwartek.

12. Piątek.

13. Sobota.

14. Niedziela.

15. Poniedziałek.

16. Wtorek.

17. Środa.

18. Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. Niedziela.

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.

26. Piątek.

27. Sobota.

28. Niedziela

29. Poniedziałek.

30. Wtorek.

MAJ

1. Środa.

2. Czwartek.

3. Piątek.

4. Sobota.

5. Niedziela.

6. Poniedziałek.

7. Wtorek.

8. Środa.

9. Czwartek.

10. Piątek.

11. Sobota.

12. Niedziela.

13. Poniedziałek.

14. Wtorek.

15. Środa.

16. Czwartek.

17. Piątek.

18. Sobota.

19. Niedziela.

20. Poniedziałek.

21. Wtorek.

22. Środa.

23. Czwartek.

24. Piątek.

25. Sobota.

26. Niedziela.

27. Poniedziałek.

28. Wtorek.

29. Środa.

30. Czwartek.

31. Piątek.

CZERWIEC

1. Sobota.

2. Niedziela.

3. Poniedziałek.

4. Wtorek.

5. Środa.

6. Czwartek.

7. Piątek.

8. Sobota.

9. Niedziela.

10. Poniedziałek.

11. Wtorek.

12. Środa.

13. Czwatek.

14. Piątek.

15. Sobota.

16. Niedziela.

17. Poniedziałek.

18. Wtorek.

19. Środa.

20. Czwartek.

21. Piątek.

22. Sobota.

23. Niedziela.

24. Poniedziałek.

25. Wtorek.

26. Środa.

27. Czwartek.

28. Piątek.

29. Sobota.

30. Niedziela.

LIPIEC

1. Poniedziałek.

2. Wtorek.

3. Środa.

4. Czwartek.

5. Piątek.

6. Sobota.

7. Niedziela.

8. Poniedziałek.

9. Wtorek.

10. Środa.

11. Czwartek.

12. Piątek.

13. Sobota.

14. Niedziela.

15. Poniedziałek.

16. Wtorek.

17. Środa.

18. Czwartek.

19. Piątek.

20. Sobota.

21. Niedziela.

22. Poniedziałek.

23. Wtorek.

24. Środa.

25. Czwartek.

26. Piątek.

27. Sobota.

28. Niedziela.

29. Poniedziałek.

30. Wtorek.

31. Środa.

SIERPIEŃ

1. Czwartek.

2. Piątek.

3. Sobota.

4. Niedziela.

5. Poniedziałek.

6. Wtorek.

7. Środa.

8. Czwartek.

9. Piątek.

10. Sobota.

11. Niedziela.

12. Poniedziałek.

13. Wtorek.

14. Środa.

15. Czwartek.

16. Piątek.

17. Sobota.

18. Niedziela.

19. Poniedziałek.

20. Wtorek.

21. Środa.

22. Czwartek.

23. Piątek.

24. Sobota.

SIERPIEŃ

25. Niedziela.

---

26. Poniedziałek.

---

27. Wtorek.

---

28. Środa.

29. Czwartek.

30. Piątek.

31. Sobota.

WRZESIEŃ

1. Niedziela.

2. Poniedziałek.

3. Wtorek.

4. Środa.

5. Czwartek.

6. Piątek.

7. Sobota.

8. Niedziela

9. Poniedziałek.

10. Wtorek.

11. Środa.

12. Czwartek.

13. Piątek.

14. Sobota.

15. Niedziela.

16. Poniedziałek.

17. Wtorek.

18. Środa.

19. Czwartek.

20. Piątek.

21. Sobota.

22. Niedziela.

23. Poniedziałek.

24. Wtorek.

25. Środa.

26. Czwartek.

27. Piątek.

28. Sobota.

29. Niedziela.

30. Poniedziałek.

1. Wtorek.

2. Środa.

3. Czwartek.

4. Piątek.

5. Sobota.

6. Niedziela.

7. Poniedzialek.

8. Wtorek.

9. Środa.

10. Czwartek.

11. Piątek.

12. Sobota.

13. Niedziela.

14. Poniedziałek.

15. Wtorek.

16. Środa.

17. Czwartek.

18. Piątek.

19. Sobota.

20. Niedziela.

21. Poniedziałek.

22. Wtorek.

23. Środa.

24. Czwartek.

25. Piątek.

26. Sobota.

27 Niedziela.

28. Poniedziałek.

29. Wtorek.

30. Środa.

31. Czwartek.

LISTOPAD

1. Piątek.

2. Sobota.

3. Niedziela.

4. Poniedziałek.

5. Wtorek.

6. Środa.

7. Czwartek.

8. Piątek.

9. Sobota.

10. Niedziela.

11. Poniedziałek.

12. Wtorek.

13. Środa.

14. Czwartek.

15. Piątek.

16. Sobota.

17. Niedziela.

18. Poniedziałek.

19. Wtorek.

20. Środa.

21. Czwartek.

22. Piątek.

23. Sobota.

24. Niedziela

25. Poniedziałek.

26. Wtorek.

27. Środa.

28. Czwartek.

29. Piątek.

30. Sobota.

GRUDZIEŃ

1. Niedziela.

2. Poniedziałek.

3. Wtorek.

4. Środa.

5. Czwartek.

6. Piątek.

7. Sobota.

8. Niedziela.

9. Poniedziałek.

10. Wtorek.

11. Środa.

12. Czwartek.

13. Piątek.

14. Sobota.

15. Niedziela.

16. Poniedziałek.

17. Wtorek.

18. Środa.

19. Czwartek.

20. Piątek.

21. Sobota.

22. Niedziela.

23. Poniedziałek.

24. Wtorek.

25. Środa.

26. Czwartek.

27. Piątek.

28. Sobota.

29. Niedziela.

30. Poniedziałek.

31. Wtorek.

SPIS RZECZY: